

33
NOORD
HAKKE
COO

Port Betaald

SEPTEMBER 2024

Drenthe
Fryslân
Groningen e.o.

HUMANISTISCH
VERBOND

De SCHAKEL, is het ledenblad van de afdelingen Fryslân, Groningen e.o. en Drenthe . van het Humanistisch Verbond.

De Schakel verschijnt 4 x per jaar.

de komende nummers:

8 december 2024 deadline 17-11-2024

7 maart 2025 deadline 14-2-2025

6 juni 2025 deadline 15-5-2025

5 september 2024 deadline 7-8-2025

REDACTIEADRES SCHAKEL

Baukje Scheppink
Vijzelstraat 8, 8911 EW Leeuwarden
baukje.scheppink@gmail.com
0511-477083

WEBMASTERS

Groningen Welmer Boiten

welmerboiten@gmail.com

Drenthe Melanie Willekens-Taal

melanie.taal@gmail.com

Fryslân Tineke Mollema

communicatie@hvfryslan.nl

Meer adressen en contactpersonen achter in de Schakel.

Een ander e-mailadres?

Geef het ook door aan het Landelijk Bureau, leden@humanistischverbond.nl, dan komen de e-mails - ook die van de afdelingen - in het vervolg op het goede adres terecht.

Bij de foto's in deze Schakel

De foto's en illustraties in deze Schakel zijn van de auteurs, gepubliceerd met toestemming van de maker of de Creative Commons licentie.

POSTADRESSEN EN SECRETARIATEN

Adreswijzigingen en opzeggingen naar:

Landelijke ledenadministratie
Humanistisch Verbond, Postbus 75490,
1070 AL Amsterdam 020-5219000
leden@humanistischverbond.nl

Groningen en Ommelanden

Humanistisch Centrum
W.A. Scholtenstraat 2, 9712 KW Groningen
Ieke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com
Donaties: Penningmeester HV afd. Groningen
NL 69 TRIO 0391 04 29 47
Stichting Huisvesting HV Groningen
NL10 INGB 0004 1988 73

Fryslân

Secretariaat – Bleekhof 35 – 8921 MB
Leeuwarden
Rekeningnummer: NL16 TRIO 0198 3836 65
secretariaat@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadm.
Facebook: Humanistisch Verbond Fryslân
<https://fryslan.humanistischverbond.nl/>

Drenthe

Het Humanistisch Verbond Drenthe
drenthe@regio.humanistischverbond.nl
Marlon Busstra, secretaris
Traverse 34, 9408 MD Assen
NL07 TRIO 0198 4329 09 t.n.v. HV Drenthe

Websitetip

Heeft u al ontdekt dat er op onze landelijke website onder evenementen een pagina “wandelingen” staat?
<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/wandelen/>

AGENDA NOORD

datum	afdeling	activiteit		pag
zaterdag 7 september 2024	Fryslân	Wandelen Heerenveen	Heerenveen	14
zondag 8 september 2024	Groningen	Lezing Verbinding Anja Mach.	Groningen	46
dinsdag 10 september 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
dinsdag 10 september 2024	Drenthe	HV café	Assen	42
woensdag 11 september 2024	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden	17
vrijdag 13 september 2024	Groningen	Hum. Café	Groningen	51
zondag 15 september 2024	Drenthe	Opening seizoen 2024	Borger	42
zondag 15 september 2024	Groningen	Al voor humanisten dl1	Groningen	50
maandag 16 september 2024	Groningen	Kennismaken humanisme	Groningen	5
woensdag 18 september 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 18 september 2024	Groningen	Filosofiegroep	Groningen	47
zondag 22 september 2024	Drenthe	Wandelen	Hooghalen	43
dinsdag 24 september 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
dinsdag 24 september 2024	Fryslân	Kennismaken humanisme	Leeuwarden	5
woensdag 25 september 2024	Drenthe	Cursus Prakt. Levenskunst	start Emmen	6
donderdag 26 september 2024	Groningen	Eten met gesprekstof		47
woensdag 25 september 2024	Drenthe	Cursus Socratisch gesprek	start Diever	38
donderdag 26 september 2024	Fryslân	Open gespreksgroep	Sneek	25
vrijdag 27 september 2024	Drenthe	VrijMiWa	Drenthe	
vrijdag 27 september 2024	Fryslân	Lekker ite	Marsum	21
zaterdag 28 september 2024	Fryslân	Wandelen Heerenveen	Heerenveen	14
zondag 29 september 2024	Groningen	Seizoensviering Herfst	Groningen	46
dinsdag 1 oktober 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 2 oktober 2024	Groningen	start cursus Stilstaan bij jezelf	Groningen	7
woensdag 2 oktober 2024	Groningen	Filosofiegroep	Groningen	
zaterdag 5 oktober 2024	Groningen	Jonge Hum. Lezing Jos de Wit	Groningen	
zondag 6 oktober 2024	Groningen	Moreel beraad	Groningen	49
zondag 6 oktober 2024	Groningen	Wandelen	Oude Molen	50
zondag 6 oktober 2024	Groningen	Al voor humanisten dl2	Groningen	49
dinsdag 8 oktober 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
dinsdag 8 oktober 2024	Drenthe	HV café	Assen	42
vrijdag 11 oktober 2024	Groningen	Humanistisch Café	Groningen	51
zaterdag 12 oktober 2024	Groningen	Verdiepingsdag Polarissatie	Groningen	6
zondag 13 oktober 2024	Drenthe	Gespreksgroep Hoogeveen	Hoogeveen	39
zondag 13 oktober 2024	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	26
dinsdag 15 oktober 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
zaterdag 19 oktober 2024	Drenthe	Verdiepingsdag goed leven	Hoogeveen	10
zaterdag 19 oktober 2024	Fryslân	Wandelen Heerenveen	Heerenveen	14
zondag 20 oktober 2024	Drenthe	Wandeling	Zijen	43
dinsdag 22 oktober 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 23 oktober 2024	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden	17
woensdag 23 oktober 2024	Groningen	Filosofiegroep	Groningen	
donderdag 24 oktober 2024	Groningen	Eten met gesprekstof		47
zaterdag 26 oktober 2024	Fryslân	Verdiepingsdag Polarissatie	Leeuwarden	7
zondag 27 oktober 2024	Groningen	Zindag 17 Thuis	Groningen	55
dinsdag 29 oktober 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 30 oktober 2024	Drenthe	Start Cursus humanisme 6x	Assen	8
zondag 3 november 2024	Groningen	Wandelen	Zeijen	50
dinsdag 5 november 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
vrijdag 8 november 2024	Groningen	Hum.Café	Groningen	51
zaterdag 9 november 2024	Drenthe	Moreel beraad Al	Hooghalen	40
zaterdag 9 november 2024	Fryslân	Verdiepingsdag goed leven	Heerenveen	10
zaterdag 9 november 2024	Groningen	Verdiepingsdag Actieve Hoop	Groningen	9
zaterdag 9 november 2024	Drenthe	Cursus Polarissatie	Hoogeveen	7
zondag 10 november 2024	Groningen	Het geheim v.e. gezond brein	Groningen	45
zondag 10 november 2024	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	26
dinsdag 12 november 2024	Drenthe	HV café	Assen	42
dinsdag 12 november 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 13 november 2024	Groningen	Start cursus Prakt. Levenskunst	Groningen	6
woensdag 13 november 2024	Groningen	Prak. Levenskunst 6x	Groningen	6

vrijdag 15 november 2024	Drenthe	Lezing Marnix Kluiters i.s.m.	Assen	32
zaterdag 16 november 2024	Drenthe	Cursus Creatief Schrijven	Diever	36
zondag 17 november 2024	Drenthe	Wandeling	Norg	43
maandag 18 november 2024	Drenthe	Lezing HV Vrouwen van Nu	Assen	
dinsdag 19 november 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
donderdag 21 november 2024	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden	19
zaterdag 23 november 2024	Groningen	Verdiepingsdag Dialoog	Groningen	9
zondag 24 november 2024	Drenthe	Gespreksgroep Hoogeveen	Hoogeveen	39
zondag 24 november 2024	Groningen	Zindag 18	Groningen	55
dinsdag 26 november 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
donderdag 28 november 2024	Groningen	Eten met gesprekstof		47
zaterdag 30 november 2024	Fryslân	Wandelen Heerenveen	Heerenveen	14
zondag 1 december 2024	Groningen	Wandelen	Paterswolde	50
dinsdag 3 december 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 4 december 2024	Drenthe	Eten met gesprekstof lunch	Smilde	44
zondag 8 december 2024	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	27
dinsdag 10 december 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
dinsdag 10 december 2024	Drenthe	HV café	Assen	42
donderdag 12 december 2024	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden	19
vrijdag 13 december 2024	Drenthe	Lezing Gender Drenthe College	Assen	32
zaterdag 14 december 2024	Drenthe	Cursus Creatief Schrijven	Diever	36
zondag 15 december 2024	Drenthe	Wandeling	Westerbork	43
maandag 16 december 2024	Groningen	Lichtceremonie	Groningen	
dinsdag 17 december 2024	Groningen	Koffieochtend	Groningen	54
woensdag 18 december 2024	Drenthe	Kennismaking Socr. Gesprek	Diever	38
donderdag 19 december 2024	Groningen	Eten met gesprekstof		47
vrijdag 20 december 2024	Drenthe	Midwinterviering	Gees	
zaterdag 21 december 2024	Fryslân	Wandelen Heerenveen	Heerenveen	14
zondag 5 januari 2025	Drenthe	Gespreksgroep Hoogeveen	Hoogeveen	39
zondag 12 januari 2025	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	28
dinsdag 14 januari 2025	Drenthe	HV café	Assen	42
zaterdag 18 januari 2025	Drenthe	Cursus Creatief Schrijven	Diever	36
zondag 19 januari 2025	Drenthe	Wandeling	?	
zondag 9 februari 2025	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	27
dinsdag 11 februari 2025	Drenthe	HV café	Assen	42
zondag 23 februari 2025	Drenthe	Gespreksgroep Hoogeveen	Hoogeveen	39
zondag 9 maart 2025	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	27
zondag 27 april 2025	Drenthe	Gespreksgroep Hoogeveen	Hoogeveen	39
zondag 13 april 2025	Fryslân	Filosofie ve BP	Leeuwarden	28

Cursussen in het Noorden

Cursussen en verdiepingdagen

Wie wil ik zijn? Wat vind ik belangrijk? We zoeken allemaal naar de zin van het leven. Verdiep jezelf, maak ruimte voor reflectie. Bekijk het cursusaanbod voor de tweede helft van 2024 hieronder en meld je aan.

Kennismaken met humanisme

Humanisme is een onuitputtelijke bron van inspiratie. Zoek je inspiratie over wat jij belangrijk vindt in je leven? Ontdek in deze stoomcursus de beginselen van het humanisme en hoe je ze in je eigen leven kunt toepassen.

Regio Groningen

Datum: maandag 16 september 2024

Tijd: 19:30 – 22:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Ronald Hünneleman

Regio Fryslân

Datum: dinsdag 24 september 2024

Tijd: 19:30 – 22:00

Locatie: Proeflokaal Wouters, Sophialaan 5, Leeuwarden

Docent: Ronald Hünneleman

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/kennismaken:

Cursus: Praktische levenskunst (6 delen)

Wat maakt mijn leven de moeite waard? Het kan heel behulpzaam zijn met anderen stil te staan bij thema's in het leven – en hoe jij hiermee om wilt gaan. Dat doen we in deze cursus. Je duikt in de filosofie van de levenskunst en krijgt allerlei handvatten aangereikt die jou helpen om je eigen leven vorm te geven. Zodat je aan het einde van je leven kunt zeggen: zo was mijn leven bedoeld.

Regio Drenthe

Datum: woensdag 25 september, 2, 9, 16, 23 oktober, (30 oktober niet), 6 november 2024

Tijd: 19:30 – 22:00

Locatie: Apostolisch Genootschap, Meerstraat 205, Emmen

Docent: Ronald Wolbink

Regio Groningen

Datum: woensdag 13, 20, 27 november, 4, 11, 18 december 2024

Tijd: 19:30 – 22:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Ronald Wolbink

Anmelden: www.humanistischverbond.nl/levenskunst

Verdiepingsmiddag: Zoek j ouw antwoord op polarisatie

Wat is polarisatie eigenlijk? Wat is je eigen rol hierin? Op deze dag krijg je handvatten aangereikt om het wij-zij denken te doorbreken.

Om de ander als mens te blijven zien, ook al roept die antipathie en tegenstellingen op. En

ook, hoe kan je duidelijk maken dat er een grens bereikt is voor je? Je leert hoe je met anderen van mening kunt verschillen zonder zelf aan polarisatie bij te dragen.

Regio Groningen

Datum: zaterdag 12 oktober 2024

Tijd: 13:00 – 17:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Noortje Bot

Regio Fryslân

Datum: zaterdag 26 oktober 2024

Tijd: 13:00 – 17:00

Locatie: Tresoar, Boterhoek 1, Leeuwarden

Docent: Noortje Bot

Regio Drenthe

Datum: zaterdag 9 november 2024

Tijd: 12:30 – 16:30

Locatie: Bibliotheek, Willemskade 27, Hogeveen

Docent: Noortje Bot

Aanmelden:

www.humanistischverbond.nl/polarisatie

Cursus: Stilstaan bij jezelf (4 delen)

In een wereld die steeds sneller lijkt te gaan is het goed om af en toe stil te staan. Bij j ouw leven en de vragen die dit opwekt. Heb je een levensvraag die alle aandacht verdient? Wil je stilstaan bij wat er in jouw leven nu  cht toe doet? Tijdens deze cursus nemen we er de tijd en ruimte voor.

Regio Groningen

Data: woensdag 2, 9, 16, 23 oktober 2024

Tijd: 19:00 – 22:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Hilde van 't Klooster

Regio Drenthe: verwacht in januari en/of februari

Data: 4 doordeweekse avonden in januari en/of februari 2025

Tijd: 19:00 – 22:00

Locatie: Humanitas Assen, Brunelstraat 77, Assen

Docent: Ja lle Wisse

Deze cursus wordt binnenkort gepubliceerd. Stuur een e-mail naar cursus@humanistischverbond.nl, dan ontvang je bericht zodra je je kunt aanmelden.

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/stilstaan

Cursus: Humanisme (6 delen)

Wat vind jij belangrijk? Welke waarden horen daarbij? Laat je inspireren door het humanisme. Klassieke én hedendaagse filosofen helpen je op (jouw) pad. Deze cursus is er voor iedereen die inspiratie wil opdoen over de zin van het leven. Want je hoeft het niet allemaal zelf uit te vinden. In zes interactieve bijeenkomsten bekijk je met je docent de rol van humanisme dichtbij en veraf.

Regio Drenthe

Data: Woensdag 30 oktober, 6, 13, 20, 27 november en 4 december 2024

Tijd: 19:30 – 22:00

Locatie: Humanitas Assen, Brunelstraat 77, Assen

Docent: Ronald Hünneke

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/humanisme

Verdiepingsdag: Actieve Hoop

In onze zorgen over het klimaat is het belangrijk om hoopvol te blijven. Maar hoe doe je dat? Op deze verdiepingsdag helpen we je op weg. Je onderzoekt wat er voor jou toe doet en waar je hoop uit haalt. Vanuit dat inzicht leer je hoe je hoop kunt omzetten in jouw bijdrage aan een duurzame wereld.

Regio Groningen

Datum: zaterdag 9 november 2024

Tijd: 11:00 – 17:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Hilde van 't Klooster

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/hoop

Verdiepingsdag de Dialoog

Hoe kun je je toch met je medemens verbinden, ook al heb je een andere mening? Het beoefenen van de dialoog kan hierbij helpen. De ander als mens blijven zien, daar gaat het om. Ook al zegt die 'a' en jij 'b'. In een dialoog gaat het niet om het overtuigen van de ander,

maar om te leren van en met elkaar. Met aandacht, stilte, het stellen van goede vragen, verdiepend luisteren en zelf ook gehoord worden. Op deze dag leer je hoe je een dialoog voert: een verbindend gesprek.

Regio Groningen

Datum: zaterdag 23 november 2024

Tijd: 11:00 – 17:00

Locatie: Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent: Tesse Reversma

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/dialoog

Verdiepingsdag: Goed leven, goede dood

Hoe kijk je naar de dood? Praten over de dood helpt bij het nadenken over wat je, vanuit dit perspectief, een goed leven vindt. Bij een goed leven hoort een goede dood. Je onderzoekt de gevoelens die de dood ongemakkelijk maken. En je oefent hoe je het gesprek over de dood aan kan gaan. We gebruiken inzichten van filosofen als springplank om meer inzicht te krijgen.

Regio Drenthe

Datum: zaterdag 19 oktober 2024

Tijd: 10:00 – 16:00

Locatie: Bibliotheek, Willemskade 27, Hoogeveen

Docent: Saskia Markx-Dassel

Regio Fryslân

Datum: zaterdag 9 november 2024

Tijd: 10:00 – 16:00

Locatie: Trinitas, Coehoorn van Scheltingaweg 1, Heerenveen

Docent: Saskia Markx-Dassel

Aanmelden: www.humanistischverbond.nl/goededood

NIEUW *op de landelijke website*

Op de pagina's van HV afdeling Fryslân op de website van HV landelijk is nu een keuzeknop geplaatst met de kop **Leden voor Leden**. Het is de bedoeling dat onder die keuzeknop leden met een e-mail diverse oproepen, vragen en opmerkingen kunnen doorgeven. Dit kan gaan over aanvraag of aanbod voor **leden bezoeken leden** of vragen over **palavergroep, wandelingen of andere bijeenkomsten**. Ideeën of wensen om activiteiten te starten zijn altijd welkom. Met een link onder die knop wordt de e-mail gestuurd naar bestuursleden van onze afdeling die dit dan verder kunnen doorgeven.

Heerenveen – vrijwilligers gevraagd

In verzorgingshuis Marienbosch in Heerenveen is de werkgroep 'WIL' (Werkgroep Identiteit en Levensbeschouwing) actief.

WIL bestaat uit vertegenwoordigers van diverse kerken en het HV en verzorgt de kerkdiensten, herdenkingsvieringen, de gespreksgroep en voert op verzoek individuele gesprekken met de bewoners.

Als humanist heb ik contact met diverse bewoners, begeleid ik de gespreksgroep en bereid ik, samen met anderen, de herdenkingsbijeenkomsten voor. Eveneens verzorgen wij het jaarlijkse uitje met de bewoners waar we contact mee hebben.

1x per maand is er overleg met de werkgroep.

We zoeken nieuwe enthousiaste mensen voor de werkgroep die mee willen denken over en organiseren van onze activiteiten o.a. op de afdelingen voor kleinschalig wonen (bijvoorbeeld – samen zingen met de bewoners!)

Als u belangstelling hebt of meer wilt weten, neem aub contact met Annemiek Horstman, via secretariaat@hvfryslan.nl

In hoeverre is meningsuiting vrij?

Het fenomeen **vrijheid van meningsuiting** kent drie essentiële woorden. Vrijheid, mening, uiting. Overigens impliceert uiting ook ontvanging... Over vrijheid is al veel discussie. Veel mensen vinden vrijheid voor zichzelf het belangrijkste in hun leven. Maar dat is het natuurlijk niet. Het belangrijkste is veiligheid, een van de twee basiscomponenten van de instinctdrijf overleven. Veiligheid is ook veel rationeler dan vrijheid. Ieder mens vult vrijheid anders in, omdat het gevoel daarin de hoofdrol speelt. Wat is een mening? Een mening is hoe een mens tegen een bepaald aspect aankijkt en op basis daarvan een idee krijgt. Dus een mening is slechts een mening als daar een onderbouwing bij gegeven wordt, ongeacht of de ander het daarmee eens is.

Uiting is de vorm waarmee de mening naar buiten wordt gebracht. In het woord meningsuiting zit geen grens aan het uiten van de mening. Het resultaat daarvan komen wij om de haverklap tegen. Dat je in discussie gaat met een ander over een geuite mening ligt voor de hand. Als je iemand negatief benadert om zijn andere mening, dan respecteer je de vrijheid van mening niet. Toch zit daar ook een grens aan. Als een mening bedreigend is voor een ander, komt het aspect veiligheid om de hoek kijken. Dat mag dus niet. Dat is grotendeels wettelijk geregeld. Bedreigen is overigens niet alleen fysiek maar ook psychisch.

Meningen kunnen leiden tot oordelen en veroordelen. Een veroordeling van een ander mens, omdat diegene anders is dan jij of vanwege hoe diegene in elkaar zit, maar voor geen enkele feitelijk overlast zorgt, is schandelijk. Denk aan differentisme (beter woord dan racisme), en bijvoorbeeld het veroordelen van mensen uit de Irisgroep¹).

De uiting kent teveel vrijheid. Dat je een mening uitspreekt of beschrijft is prima. Dat je in bepaalde gevallen voor een mening een demonstratie houdt is prima. Niet prima is dat je je mening aan een ander opdringt. Daarmee straal je uit dat je niet een mening overdraagt. Je straalt uit dat jij de baas wil zijn over wat jij als feit ervaart. Het is schandelijk dat er groepen zijn die anderen blokkeren en sommigen zelfs op het privéterrein van een ander hun mening willen opdringen. Wat bijvoorbeeld Extinction Rebellion (XR) en sommige anderen doen, vind ik onbegrijpelijk. De vrijheid van de een mag immers niet ten koste gaan van de vrijheid van de ander.

Door wegen te blokkeren zorgt XR voor bewuste feitelijke overlast ook al noemen sommigen het een vreedzame actie. Bij wegblokkades zorgen zij voor extra uitstoot van ongewenste gassen, nemen ze ongewenst tijd af van andere mensen, belasten ze anderen met extra rijkosten en belasten ze de gemeenschap met miljoenen extra kosten. Een aanval dus op klimaat, op privéleven van autorijders, op geld van anderen. De aanpak mag forser zijn. Oppakken en ze per persoon een flink bedrag laten betalen voor veroorzaakte kosten. Hopelijk leidt dat tot extinction van XR...

Je merkt aan de discussies, dat het woord demonstratie ten behoeve van de uiting van een mening te breed wordt uitgelegd. Ook demonstraties mogen voor geen feitelijk overlast zorgen. Massaal naar een plek (door)lopen is prima. Blokkeren niet. Ook niet prima is demonstraties doen wanneer emotionele georganiseerde activiteiten plaatsvinden, zoals 4 mei. Ook dit is feitelijke overlast. De overheid moet dan het recht hebben die storing op voorhand te blokkeren. Er komt dan namelijk geen blokkade van vrije meningsuiting, maar van het moment waarop. Als dat maar een dag per jaar is, lijkt het mij niet moeilijk dat te respecteren. Het heeft ook met fatsoenlijk gedrag te maken. Iets waarmee we de kinderen minder opvoeden dan vroeger, *want vrijheid staat op nummer één*. Hier zie je dus meteen waar het fout kan gaan met de vrijheid van vrijheid...

Maar niet alleen blokkades van wegen zijn feitelijke overlast van een mening. Er zijn nog steeds gemeenten waar winkels op zondag niet open mogen vanuit een religieus perspectief. Religie is een mening, anders was het geen geloof maar een feit. Dit moet landelijk even gecorrigeerd worden, want ook dit is het opdringen van een mening.

1) *Irisgroep vind ik een betere naam dan Regenbooggroep of LGBTQI+ groep. Kort en krachtig. Daarnaast is Iris internationaal goed te gebruiken en beter internationaal uitspreekbaar. Voor onwetenden: Iris komt uit het Grieks en betekent regenboog. Zij was een Godin. Iris heeft ook een mooi bloemetje voor een mooi logo.*

Bob Boersma

Ga mee met een filosofische wandeling

Heb je zin in een goed gesprek? Zoek je meer verdieping of heb je vragen die te maken met zingeving, spiritualiteit of filosofie?

Kom dan met ons mee wandelen! Tijdens de filosofische wandelingen komt iedere keer een ander onderwerp aan bod. Door hierover met anderen te praten, krijg je meer inzicht over jezelf. Je hoeft geen kennis te hebben over filosofie om mee te wandelen. Iedereen is welkom!

De wandelingen worden begeleid door medewerkers van het Humanistisch Verbond en de Protestantse Gemeente Heerenveen. We starten de wandeling in de bibliotheek in Heerenveen. Hier eindigen we ook, met een kopje koffie of thee. Deelname is gratis, opgeven is niet nodig.

** De wandeling van 17 februari start bij Rinkelbom, Zwanedrift 2, Heerenveen.*

Meer informatie via bmf.op-shop.nl of kom langs in de Bibliotheek

Zaterdag 28 september
10.15 uur

Zaterdag 19 oktober
10.15 uur

Zaterdag 30 november
10.15 uur

Zaterdag 21 december
10.15 uur

TOEVAL

Het toeval treft me de laatste twee weken opvallend vaak. Het toeval is een wonderlijk fenomeen. Het bestaat niet omdat het er niet is, beter omdat er niets is. Geen aanleiding, geen noodzaak, geen wetmatigheid, geen invloed van buitenaf of van boven. En toch benoemen we het.

Bij het op slot zetten van mijn fiets raak ik met mijn arm even het hekje aan. Het toeval wil dat daar net een wesp zit die mijn arm minder plezierig vindt. Het toeval bepaalt de kleine ongemakken in het leven. Maar niet alleen de kleine ongelukken maar ook de grote drama's.

Een goede klimvriend verongelukt in de bergen. Een afschuwelijk en noodlottig toeval dat ons keihard met de dood confronteert. Het verlies is schrijnend. De uitvaart is aangrijpend maar prachtig. We houden een mooie warme herinnering vast. Maar het nare toeval blijft knagen; het waarom en hoe blijft ons pijnigen.

De tante van mijn schoonzoon was een half jaar geleden al opgegeven. Ik ken haar persoonlijk. In het hospice leefde ze weer min of meer op. Ze heeft recentelijk gekozen voor euthanasie, een zeer bewuste en weloverwogen beslissing. Ze heeft het er wel moeilijk mee want haar geloof is een belemmering in haar overwegingen. Haar dominee is het er niet mee eens en is in zijn wiek geschoten omdat zij de beslissing genomen heeft zonder overleg met hem. Deze predikant veegt mijn schoonzoon om deze reden de mantel uit. Ik was des duivels. Of is dat een misplaatste uitdrukking in dit geval? De tante is in alle rust en vrede en met een glimlach heengegaan. De uitvaart wordt begeleid door een andere predikant. Het toeval brengt dit op mijn pad.

Een van onze leden doet een beroep op ons als bestuur van HV Fryslân om een standpunt in te nemen inzake de rechtszaak tegen Coöperatie Laatste Wil over het beschikbaar stellen van het middel X. Omdat het een van mijn

oude klimvrienden betreft ga ik bij hem langs. We hebben een lang en intens gesprek. Het toeval wil dat op diezelfde dag de uitspraak is in diezelfde rechtszaak. Twee voorwaardelijke veroordelingen, viermaal vrijspraak. Het middel X blijft natuurlijk van een twijfelachtige kwaliteit terwijl een mooie zachte dood zo goed mogelijk is. Het is alleen niet toegestaan het zelf te doen of erbij te helpen. Hier moet de discussie over gaan. De NVVE neemt het voortouw.

Wij ontvingen recentelijk een voorstel om een gespreksgroep te starten over Rouw, Troost en Filosofie. Het initiatief is in eerste instantie gekoppeld aan een kerkelijke gemeente in Leeuwarden Men hecht aan een bredere opzet en dacht daarbij aan het Humanistisch Verbond. Omdat dit aansluit bij ons oorspronkelijke plan om het onderwerp 'Verlies" uit te werken, viel het initiatief in zeer goede aarde en willen we de mogelijkheden graag onderzoeken. Dit toeval, dat ons in de schoot wordt geworpen, willen we aanvaarden.

Binnen het landelijk Humanistisch Verbond is één van de recente projecten het 'Tabee Kafee'. In een open en ontspannen vorm wordt de mogelijkheid geboden om te praten over dood, verlies en afscheid. Wij hebben ook dit plan omarmd. De eerste afspraken zijn zojuist gemaakt en na de zomer wordt het plan voor Fryslân uitgewerkt.

Dit alles kan bijna geen toeval zijn. Ik voel me geroepen er iets mee te doen. Jullie horen nog van ons. Bij leven en welzijn.

Jan Wijbenga
Voorzitter HVFryslân

Aanvang 19.30 uur, inloop vanaf 19.15,
entree €10,= contant of PIN aan de zaal.
Reserveren en betalen via de website kan ook:
www.filosofie.FRL

woensdag 11 SEPTEMBER 2024 Zarahoestra lezen

We starten het najaar met een avond met drie sprekers in de Grote Kerk in Leeuwarden, omdat daar meer ruimte is dan in onze vaste zaal in Tresoar. We verwachten veel belangstelling, dus wacht niet te lang met reserveren.

Paul van Tongeren spreekt over de plaats van het boek in het geheel van het oeuvre en over de ontstaansgeschiedenis ervan. **Gaila Pander** spreekt over de symfonische structuur van het boek en over de vraag of het uit drie of vier delen bestaat. **Johan de Jong** heeft het over een specifiek thema aan de hand van een specifieke tekst. Kijk op de website: www.filosofie.frl om te zien of er nog plaatsen vrij zijn!

woensdag 23 OKTOBER 2024 in de maand van de geschiedenis

Ook in oktober een groter evenement in het filosofiecafé.

Het thema is de relatie tussen René Descartes en de Universiteit van Franeker met **drie sprekers in de studiezaal van Tresoar.**

Descartes, Franeker en het Cartesianisme

Relaties tussen Descartes, de Franeker Universiteit en het Cartesianisme.

René Descartes (1596-1650) bracht een groot deel van zijn werkzame leven door in de Nederlandse Republiek. De grote filosoof verbleef zelfs enkele maanden in Franeker, waar hij zich als student had ingeschreven aan de universiteit. Naar aanleiding van dit bijzondere historische gegeven organiseert Filosofiecafé Fryslân op 23 oktober 2024 een lezing over de relaties – in ruime zin – tussen René Descartes, de Franeker Universiteit en het Cartesianisme. De bijeenkomst vindt zoals gewoonlijk plaats in Tresoar, beheerder van de bibliotheek van de oude Franeker universiteit en medeorganisator. Drie filosofen zullen een bijdrage leveren van circa 30 minuten; ieder vanuit zijn of haar eigen invalshoek.

Maand van de geschiedenis; thema: 'echt nep'

Oktober is ook in 2024 de Maand van de Geschiedenis. Het thema is dit jaar 'echt nep'. De filosofie van Descartes in het algemeen en bepaalde onderwerpen van deze lezing in het bijzonder sluiten hier op verschillende manieren prachtig op aan.

De sprekers op 23 oktober:

Dr. Han Thomas Adriaenssen Descartes: beginnen met een schone lei

Aan het begin van zijn Meditaties stelt Descartes dat we ons eenmaal in ons leven zouden moeten bevrijden van alle vooroordelen, om ons kennisbouwwerk vanaf de fundamenten weer op te bouwen. Dit brengt Descartes ertoe alles wat hij vanaf zijn kinderjaren voor zeker heeft gehouden te betwijfelen, tot hij met zijn beroemde cogito ergo sum uitkomt bij een absoluut onbetwifelbare zekerheid. |

Dr. Han Thomas Adriaenssen is universitair hoofddocent geschiedenis van de filosofie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij promoveerde in 2013 op een vergelijking van middeleeuwse en vroegmoderne sceptische argumenten, en doet nu onderzoek naar laatmiddeleeuwse en vroegmoderne theorieën van individualiteit en identiteit.

Dr. Jacob van Sluis Over de cartesianist Herman Alexander Röell (1653-1718) professor te Franeker

Het Franeker Cartesianisme van Röell

Aan de universiteit van Franeker verliep de introductie van het cartesianisme geleidelijk en vrij geruisloos. Dat was heel anders dan aan de andere Nederlandse universiteiten, want met name Utrecht en Leiden waren het toneel van hevige conflicten. Toen daar de stormen geluwd waren, brak in Franeker in de late jaren 1680 alsnog een hevig conflict uit. Aanleiding was de wijze waarop professor Herman Alexander Röell (1653-1718) het cartesianisme als uitgangspunt nam voor de theologie. De cartesiaanse twijfel was bij hem omgeslagen in rationele zekerheid, waaraan gereformeerde leerstellingen werden getoetst. Het was een conflict over de grondslag van het geloof en vanuit de kerkelijke vergaderingen werd streng gewaakt tegen dit röellisme. In terugblik kan men stellen dat het conflict een opmaat was naar de Verlichting.

Dr Jacob van Sluis (Franeker, 1953) studeerde theologie en filosofie aan de Rijksuniversiteit Groningen en promoveerde in beide disciplines. Zijn onderzoek richt zich op de geschiedenis van de theologie en filosofie, in het bijzonder in Nederland gedurende de 17de en 18de eeuw.

Prof. dr. Carla Rita Palmerino Jan Fokkes Holwarda. A Gassendist in Franeker, Between Intellectual Debt and Plagiarism

Aan het einde van 1651 verscheen in Franeker een werk genaamd Philosophia naturalis, seu physica vetus-nova, een postume verzameling van

lessen gegeven aan de Universiteit van Franeker door Jan Fokkes (Johannes Phocylides) Holwarda, bewerkt door zijn leerling Nicolaus ab Amama. In het eerste deel van zijn werk, de *Physica generalis*, beweert Holwarda dat fysieke lichamen zijn opgebouwd uit atomen en leegte, en dat hun gedrag kan worden verklaard in termen van de eigenschappen van hun ondeelbare componenten. Wat is de oorsprong van Holwarda's atomisme?

Deze lezing staat in het teken van een 17de eeuws werk over atoomleer, dat volledig gekopieerd is maar ook blijkt geeft van goed begrip van de materie.

Prof. dr. Carla Rita Palmerino studeerde filosofie aan de Universiteit van Rome en promoveerde daarna in de wetenschapsgeschiedenis in Florence. Ze is sinds 1998 verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen, waar ze de leerstoel Geschiedenis van de moderne filosofie bekleedt. Ze is tevens directeur van de Center for the History of Philosophy and Science, en directeur onderzoek van de faculteit Filosofie, theologie en religiewetenschappen.

donderdag

21 november 2024 Johan Goud Wijsheid van de onzekerheid

De Tsjechische auteur Milan Kundera schreef eens over de wijsheid van de roman, die de wijsheid van de onzekerheid is, de echo van Gods lach om ons. Ze is te vinden in een gebied waar niemand de waarheid in pacht heeft en komt voort uit de geest van de humor. Wat Kundera hier over de literatuur schrijft, is ook toepasselijk op veel andere terreinen van menselijke cultuur. Zo zou religie een uitdrukking van deze onzekere wijsheid kunnen zijn – zolang ze zich maar niet uitlevert aan het fundamentalistische verlangen naar onschokbare zekerheid. Datzelfde geldt voor de politiek – zolang die niet een prooi wordt van populistische versimpeling en schijn duidelijkheid.

De strijd tegen valse zekerheid is typisch voor filosofisch denken. Het begon met de lastige vragen waarmee 25 eeuwen geleden Socrates 't zichzelf en anderen moeilijk maakte. Besef je wel hoezeer je niet weet wat je denkt te weten? Sterker nog: Hoe weet je zeker dat inderdaad jijzelf denkt wat je denkt? Onrustbarende vragen. Ze zijn blijvend actueel. Want het wemelt tot nu toe van mensen die hun gedachten liever vaag en duister houden. Het socratische vragen zoekt naar een ik dat zich niet laat delegeren, dat zich niet tot de toeter van een mooie en comfortabele boodschap laat maken.

Dezelfde strijd tegen schijnzekerheid keerde terug in het project van de achttiende-eeuwse Verlichtingsdenkers. Zij streefden 'mondigheid' na: dat je, zonder leiding van iets of iemand anders, telkens opnieuw moet leren je van je eigen verstand te bedienen. Het was de grote Duitse denker Immanuel Kant (1724-1804) die het zo formuleerde. Maar ik doel hier vooral op de in dit opzicht met hem verwante 'philosophes' in Frankrijk (Diderot, Voltaire, Holbach, Alembert, Condorcet, en anderen). Zij brachten in hun land, maar ook daarbuiten, een beweging op gang die grote gevolgen had voor het denken over politieke en sociale verhoudingen.

Prof. dr. Johan Goud (1950) studeerde theologie en filosofie in Amsterdam (VU) en Tübingen. Hij promoveerde in Leiden op Levinas en Barth: een godsdienstfilosofische en ethische vergelijking.

donderdag
12 december 2024 Jos Stollman **Waarom de tijd (niet) stroomt**

Het fenomeen 'Tijd', een brug tussen wetenschap, filosofie en spiritualiteit.

De tijd vormt in zijn onstuitbare stroom de basis van ons ervaren, maar in de natuurkundige beschrijving van de wereld zien we niets van een bewegend nu. Hoe kan dit? Is tijd een illusie? Kunnen we überhaupt iets zinnigs over de tijd zeggen? En hoe kan het dat we tijd als kind en als volwassene zo totaal anders ervaren? En waarom herinneren we ons niets van onze eerste levensjaren terwijl we toen over een fabelachtig geheugen beschikten?

Tijdens dit Filosofisch Café deelt Jos Stollman met ons zijn fascinatie voor dit bijzondere fenomeen. Hij confronteert ons met onze intuïtieve ideeën over de tijd en hoe die botsen met de realiteit. Natuurwetenschappers, (neuro)-psychologen, filosofen en mystici hebben zich door de eeuwen heen met dit fenomeen beziggehouden en hun wegen blijken samen te komen in ons bewustzijn. De tijd werpt daar een bijzonder licht op.

Drs. Jos Stollman studeerde theoretische sterrenkunde en specialiseerde zich in het onderwerp zwarte gaten, waarover hij een reeks artikelen publiceerde in het sterrenkundige tijdschrift Zenit. Daarnaast volgde hij een opleiding tot yogaleraar, maakte hij studie van zen (bij Ton Lathouwers en Maarten Houtman) en van de mystieke spiritualiteit van het christendom. Van zijn hand verschenen eerder het tot een klassieker uitgegroeide Zenmeester Jezus, een boek over het apokriefe Thomas-evangelie, en het praktische handboek De Zen van het Leven.

Naast zijn baan in het Voortgezet Onderwijs was Jos jarenlang actief als Yoga- en Zenleraar.

Lekker ite & in aardich petear

Lekker ite en in aardich petear.

Op vrijdag 27 september beginnen we weer met onze gezellige etentjes in de consistorie in Marsum. Voor wie nog nooit is geweest, kom eens mee-eten. We koken gezamenlijk of we maken thuis een soepje, hoofdgerecht of een toetje en nemen dat mee. Dit gaat in overleg. Aan het eind ruimen we met zijn allen op en maken alles schoon. Meestal zijn we met een groep van 10 mensen. Soms meer soms minder. Maar altijd gezellig! Koken en inloop vanaf vijf uur en we eten om zes uur. Om acht uur gaan we de boel opruimen.

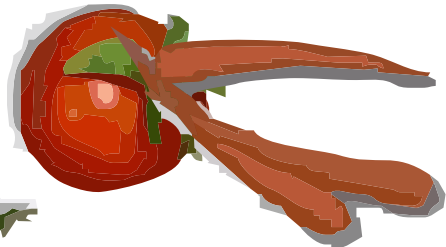
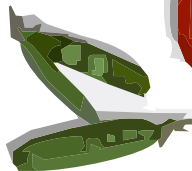
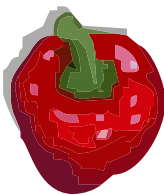
Tijdens en tussen het eten door hebben we een gespreksonderwerp. Soms wordt die door iemand van de groep begeleid en soms ontstaat dat uit zichzelf. Het is leerzaam en soms ook gewoon leuk!

Ik (Sonja) heb wat 'van mijn vluchtelingen' gevraagd of ze een maaltijd uit het land van herkomst

voor ons willen koken. Ik heb vaak bij hun mogen eten en krijg nog wel eens een maaltijd van hen. Altijd lekker en ze houden vaak rekening met het koken, dat het voor ons niet te scherp is.

Wie vaker is geweest krijgt van Tessa een mail of via een bericht in onze WhatsApp groep. Ben je nieuw dan kun je je opgeven via het secretariaat van HV Fryslân. Heel graag tot gauw.

Sonja (mede namens Roeleke en Tessa)

Eetclub

Wat is de (on-)zin van spiritualiteit?

Afgelopen jaar heeft 'het HV', zich opengesteld voor de beleving van spiritualiteit. Wat betekent dit voor atheïstische en iets-ïstische HV leden? Waar geloven we wel of niet in, wat biedt het ons? Donderdag 11 april 2024 bogen we ons als gespreksgroep Zuidwest Friesland over spiritualiteit. Om te beginnen gaven de meeste aanwezigen spontaan woorden aan wat spiritualiteit voor hen betekent. 'Luisteren naar mijn ziel; voelen van mijn hart in reactie op mijn ervaringswereld'; 'Bewust worden dat niet alles rationeel is, gebruik maken van mijn gevoel en intuïtie'; 'Verwondering, bijvoorbeeld als ik in de natuur loop en kijk; het niet begrijpen'; 'Een ritueel, verklaren wat onverklaarbaar is'; 'De wereld zit ingewikkeld in elkaar, met samenhang en verstoring daarvan'; 'Spirit, betekent geest, voor mij bezieling in eigen persoon en eigen karakter'; 'Kunst is ook spiritueel tastbaar door ons'; 'Holistisch, alles heeft met elkaar te maken; verbindend'. Kortom voor de aanwezigen bleek spiritualiteit geen onzin of afkeer, maar gaf in woorden uit te drukken belevingen.

Uit Wikipedia kon ondergetekende voor het maken van de inleiding voor deze avond opmaken wat er daar onder spiritualiteit verstaan wordt, zoals: 'Volgens verschillende religieuze en metafysische theorieën overstijgt het wezen van het bestaan de fysieke wereld.'; 'Na WOII werden spiritualiteit en religie begripsmatig van elkaar losgekoppeld. Er ontstond een nieuw discours waarin (humanistische) psychologie en mystieke tradities worden vermengd: het 'ware zelf' kan bereikt worden door zelfonthulling, vrije expressie en meditatie.'; 'In de Nieuwe Spiritualiteit of "New age beweging" wordt spiritualiteit doorgaans afgezet tegen de georganiseerde religie en ligt de betekenis van de spiritualiteit in de actieve en vitale verbinding met de kracht of het wezen van het diepere zelf en de Bron van Leven en Bewustzijn.'

In relatie tot spiritualiteit kwam ik op het nader onderzoeken van het begrip 'bewustzijn': wat kunnen wij met onze zintuigen waarnemen. Met een onderscheid in de als 'echt' ervaren zintuigelijke waarnemingen en de vaker als meer discutabel ervaren buitenzintuigelijke waarnemingen. Met onze zintuigen nemen wij de wereld waar. Gezichtsvermogen, gehoor, reukzin en

de smaakzin vormen, samen met de evenwichtszin en de speciale zintuigen.

- Voelen wordt onderverdeeld in drie aparte zintuigen, alle drie voornamelijk gelegen in de huid. Dit zijn de tastzin (aanraking/druk), thermoceptie (warmte en kou) en nocieceptie (pijn). Samen vormen deze drie de somatische zintuigen.
- Minder bekend is proprioceptie (ook positiezin of kinesthesie genoemd). Spierspoeltjes en peeszintuigen. Spierspanning en rek in pezen. Bewustzijn van lichaam, bewegingen, houding.
- Interoceptie. Diffuus verdeeld over diverse ingewanden (osmoreceptoren). Gewaarwording dat een stof uitgestoten of aangevuld dient te worden. Ademdrang, honger, dorst, aandrang tot ontlasten of urineren.

Voor de mens zijn buitenzintuiglijke waarnemingen niet per definitie hokus pokus, denk aan de golflengten van het geluid en het licht buiten ons gezicht en gehoor. Dieren en mensen horen en zien verschillend. Duidelijk is dat andere buitenzintuiglijke waarnemingen niet door iedereen erkend worden. Maar het blijkt ook weer uit Amerikaans Galup onderzoek uit 2005 dat slechts 27% van de mensen aangeeft geen religieuze of spirituele gevoelens te hebben (bron boek Supersense uit 2009 van Bruce M. Hood, Waarom we in het bovennatuurlijke geloven).

Een Galup onderzoek uit 2005 naar geloofsverschijnselen geeft aan: Buitenzintuiglijke waarnemingen (41% gelooft daarin). Tot deze categorie van fenomenen behoren telepathie (31%), helderziendheid(26%), proscopie en helderhorendheid. Zoals ook Spookhuizen (37%), Spoken (32%), Astrologie (25%), communicatie met de doden (21%), Heksen (21%), Reïncarnatie (20%), Bezetenheid (9%), niet in het huis van een seriemoordenaar willen wonen, aanwezigheidsgevoel en gevoel bekeken te worden. In het boek Supersense wordt zelfs verwezen naar een 2009 onderzoek van Dean Hamer met het vaststellen van een gen, dat in verband staat met persoonlijkheidskenmerken van spiritualiteit.

Typerend is ook de door velen onderkende bij-geloven als, de zwarte kat, de ladder, op hout kloppen, kaarsje branden, een toast op afwezige vrienden, pendelen, het placebo effect, de magie van rituelen, de werking van edelstenen en amuletten, Tarotkaarten, I Tjing, glaasje schuiven. En al meer tastbaar de wichelroede, die in ieder geval reageert op een waterleiding onder de grond.

Onder transcendente gevoelens van buitenzintuiglijkheid is epifanie te benoemen. Psychiater Paul Verhaeghe omschrijft dit in zijn boek *Onbehagen* uit 2023 als: 'verschijning' of 'manifestatie'; 'Een ervaring die je los maakt uit jezelf, die je voelt in heel je lijf, waarmee je plots samenvalt en toch ook weer niet. Een gelukzalig maar bevreemdend gevoel, met aan de uiterste rand van je bewustzijn het idee dat je plots alles begrijpt, zonder dat je het kan verwoorden.' Een onverklaarbaar maar werkend zingeingsgevoel. Als moderne spirituele zingevingen, met tussen haakjes mogelijk afgeleide religieuze verklaringen:

- *Het is zoals het is* (Herman Hesse: *Genade*. De goddelijke beleving van verzoening van het niet meer tegenstreven, de christelijke overgave van het ik en Indische inzicht van de eenheid.)
- *Het moest zo zijn* (determinisme, krantenartikel LC 6 april 2024, Anemarije Hagen).
- *Manifesteren, imagineren, vragen stellen aan het Universum* (bidden).

Paul Verhaeghe neemt ons in zijn boek *Onbehagen* nog een keer mee met zijn mensbeeld, die een verklaring geeft van spirituele behoeften, ook terug te zien aan het begrip Ont-tovering ten gevolge van het na de verlichting ontstane rationele denken en leven in materialisme, kapitalisme, consumentisme en economie op de eerste plaats. Het vooruitgangsgeloof. Het mensbeeld verwoord door Verhaeghe: 'Wat en wie ben je, wat beweegt of liever inspireert je? Wat zijn je angsten, zoals voor de dood? Wie ben ik, waar kom ik vandaan en waar ga ik naar toe? Deze kwesties overstijgen (transcenderen) het concrete en confronteren ons met onmacht en het tekortschieten van onze kennis (en waarnemingsvermogen). Als antwoord construeren we verhalen om de confrontatie te omzwachtelen. Verhalen die ons zingeving bieden en ons leven richting en doel. (...) Zingeving gebeurt collectief en maakt deel uit van onze cultuur. Cultuur met symbolische systemen als kunst, religie en wetenschap. Religie en rituelen, met het idee greep te krijgen op het ongrijpbare.'

Mijn eigen oordeel na deze avond: het begrip spiritualiteit is, anders dan ik dacht, geen ver van mijn bed verhaal en nodigt uit tot nadere ver- en onderkenning van onze ook meer onbewust ervaren gevoelens, die een wezenlijke antenne kunnen zijn van zingeingsgevoel.

Tot slot: ik zag een moderne uiting van spiritualiteit, die redelijk

humanistisch te lezen valt in het boekje 'Poeh en de esoterische wijsheid' op de meegegeven bladwijzer van de voormalige spirituele boekwinkel uit Wageningen een citaat uit 'Zonder einde' van Hans Korteweg: We zoeken, vinden, en vergeten weer. Zo gaan we onze levensweg. Gaandeweg ontdekken we dat ons pad geen bestemming heeft, maar bestemming is.

Jac Konig

Sneek

OPEN GESPREKSGROEP HV SÚDWESTFRYSLÂN

Thema: wat houdt ons bezig en gespreksonderwerpen voor winterseizoen.

Waar: Brasserie De Koperen Kees, Parkstraat 1, Sneek

Donderdag 26 sept 2024, van 19.30 tot ca. 21.30 uur.

Bij onze laatste open groeps gesprekken in Sneek mochten we een aantal nieuwe mensen welkom heten. We willen benadrukken dat onze bijeenkomsten voor HV leden en niet leden 'open' staan. Het belangstellen in een goed gesprek staat voorop en elkaars gedachten willen horen en gevoelens delen.

De eerstvolgende keer op do 26 sept. stellen we ons de vraag: Hoe was de zomer, hoe gaat het nu? We hebben met elkaar op deze wereld, zacht gezegd uitdagingen, nu en in de toekomst. Wat houdt ons bezig, waar willen we meer over weten? Op basis hiervan bepalen we de onderwerpen voor onze bijeenkomsten van dit komende seizoen. Vorig seizoen bespraken we bijv. de meerwaarde va humanisme en de zin en onzin van spiritualiteit.

Als deze open gespreksgroep of de onderwerpen je nieuwgierigheid opwekken, sluit dan gerust een keer aan. Voor nadere info bel gerust Jac Konig, 0653172732.

Conflict als keuze

jaargang
33

Het onderwerp van de 32^e serie lezingen was: "Twijfel als keuze". Het woord 'twijfel' verwijst naar 'twee'. Twijfel stopt wanneer een keuze gemaakt wordt. Dan stopt ook de zoektocht die twijfel met zich meebrengt, en verdwijnt de 'verliezende optie' uit zicht.

In deze 33^e serie gaan we een stap verder: Wat te doen wanneer geen keuze kan worden gemaakt, bijvoorbeeld omdat beide keuzemogelijkheden even zwaar wegen?

Het van origine Latijnse woord 'conflictus' betekent 'tegen elkaar slaan, in botsing komen'. Partijen komen samen vanwege onenigheid over een gedeeld belang. Soms zijn conflicten wenselijk, bijvoorbeeld wanneer standpunten of principes het waard zijn om tot het uiterste voor te strijden. Soms is snelheid geboden en is de weg van het conflict te verkiezen boven genuanceerde samenwerking. Soms is conflict nauwelijks te vermijden en komt de keuze ervoor neer op 'dan maar de lucht in!'.
We gaan ons tijdens zes bijeenkomsten verdiepen in de wereld van conflict, niet zozeer als een verschijnsel dat je overkomt, maar als min of meer bewuste keuze.

13 oktober 2024

drs. Frank Meester (filosoof/publicist/musicus) en **drs. Maarten Meester** (filosoof, journalist, docent/student)

Mannelijk en vrouwelijk

archetypen – gedrag – Sigmund Freud – Simone de Beauvoir – Luce Irigaray – Donna Haraway – Judith Butler

10 november 2024

mr. dr. Vincent Seminck (filosoof en jurist docent Universiteit Utrecht)

Vriendschap als oefenplaats voor het leren omgaan met conflicterende morele principes.

We horen de echo's van vriend- en vijandschap door de eeuwen heen weerklinken in de rijke traditie van de westerse filosofie van Plato tot Jacques Derrida. Zo ook in het denken van de beroemde filosoof Friedrich Nietzsche en de beruchte jurist Carl Schmitt:

"O vrienden, er zijn geen vrienden!/O vijanden, er zijn geen vijanden!" En in de politieke retoriek vandaag de dag, die getuigt van toenemende spanningen tussen links en rechts, Oost en West. Wat leert het vriendvijanden denken ons over de omgang met hedendaagse conflicten op politiek, ethisch en juridisch gebied?

8 december 2024 **prof. dr. Wiep van Bunge** (*filosoof- Erasmus Universiteit Rotterdam*)

Over zelfkennis en een juiste hoeveelheid zelfvertrouwen.

De gevolgen van radicale twijfel gedurende de Renaissance. Over de noodzaak die kan ontstaan om je eigen opvattingen te maskeren. Bestaat er zoiets als nobel veinzen? Zijn er omstandigheden waaronder je moet liegen? En wie bepaalt wanneer je 'te goeder trouw' handelt?

9 februari 2025 **prof. dr. Evelien Tonkens** (*socioloog - Universiteit voor Humanistiek Utrecht*) en **prof. dr. Tsjalling Swierstra** (*filosoof/ politicoloog - Universiteit Maastricht*)

De beste versie van onszelf - voorbij populistisch egoïsme en woke-moralisme
De politieke polarisatie in Nederland neemt gevaarlijke vormen aan. Mensen staan steeds vaker vijandig tegenover elkaar en maken elkaar zwart in plaats van ervaringen en meningen uit te wisselen. Deze vijandigheid vormt een bedreiging voor de democratie.

Om weer tot vruchtbare uitwisseling te komen moeten we de morele drijfveren van de tegenstanders serieus nemen, en de obstakels wegnemen die vruchtbare uitwisseling in de weg staan. Aan de huidige polarisatie ligt een botsing tussen twee morele grondhoudingen ten grondslag: *morele bijziendheid* - zorg voor de eigen groep en onze problemen hier en nu, versus *morele verziendheid* - zorg voor vreemdelingen, en voor problemen ver weg en later. Beide perspectieven zijn legitiem en verbinding is noodzakelijk. Ontwikkelingen van de afgelopen veertig jaar hebben die verbinding bemoeilijkt, door de cruciale bestaansvoorwaarden van veiligheid, erkenning, grip en verbondenheid te ondermijnen, en zo angst, woede en afgunst te genereren ten koste van empathie en openheid. Om tot vruchtbare uitwisseling te komen moeten we de bestaans-voorwaarden verbeteren en beide morele perspectieven op een nieuwe manier verbinden, met meer aandacht voor verhalen en emoties.

Inleiders:

9 maart 2025 **prof. dr. Joachim Duyndam** (*filosoof - Universiteit voor Humanistiek Utrecht*)

Humanisme en complottheorieën - een levensbeschouwelijk conflict

Hoewel 'levensbeschouwing' lastig precies te definiëren is, kun je in elk geval zeggen dat zij (1) een mens- en wereldbeeld omvat, (2) een moraal (bepaalde waarden), en (3) een inspirerend zingevingskader. Tezamen bieden deze componenten

verklaringen (cognitief) en troost (affectief) bij grote en kleine levensgebeurtenissen. Was in het verzuilde Nederland iemands levensbeschouwelijke gezindte meestal duidelijk, vandaag is in het westen levensbeschouwing niet meer een vanzelfsprekend gegeven, en daarmee ook de met levensbeschouwing verbonden moraal, maatschappijvisie en alledaagse zingeving.

Huidige tendensen zijn o.a. een toenemende individualisering ('shoppen op de zingevingmarkt'), multiple belonging, en een verschuiving van zingevingbronnen naar kunst, muziek, sport en andere belevingsmodi. Als gevolg daarvan heerst er bij velen een levensbeschouwelijke verlegenheid.

Van oudsher is levensbeschouwing verbonden met identiteit. De genoemde levensbeschouwelijke verlegenheid in onze cultuur uit zich vandaag in een sterke hang naar identiteit, zowel individueel als collectief (in bubbels), die mede wordt aangejaagd door de steeds dominantere impact van de (sociale) media. Gezien het narratieve karakter van identiteit is het dan ook niet verbazend dat, na de 'grote verhalen' van weleer, zich nu een hausse aan alternatieve verhalen en complottheorieën manifesteert - kleinere verhalen die hun best doen groot te worden. Claimden levensbeschouwingen en religies voorheen hun 'waarheid' als de enig ware, waarna in ('postmoderne') reactie daarop de waarheid een poosje uit de mode raakte, nu wordt een breed gedeeld en bubbel-overstijgend idee van waarheid node gemist.

Hoe staat het humanisme in dit krachtenveld? Welke relatie heeft het humanisme met waarheid? En met al die waarheden die door complottheorieën worden geclaimd? En voor zover complottheorieën ondermijnend zijn, hoe kan (en moet?) het humanisme daarmee omgaan?

13 april 2025

prof. dr. Thomas Mertens (*rechtsfilosoof- Radboud Universiteit Nijmegen*)

Naar de eeuwige vrede?

Aan het eind van de 18^e eeuw, tijdens de Franse Revolutie, schreef de Pruisische filosoof Immanuel Kant (1724-1804) een boekje waarin hij voorwaarden en gedragsrichtlijnen formuleerde voor de destijds opkomende natiestaten. Wanneer landen zich aan deze richtlijnen zouden houden, ging de wereld een eeuwigdurende, stabiele vrede tegemoet.

In onze tijd, ruim 200 jaar later, lijkt een eeuwige wereldvrede verder uit zicht dan ooit. Wat ging er mis? En wat kunnen we ook nu nog hebben aan / leren van de ideeën van Kant?

CONFLICT ALS KEUZE

Kosten deelname: €12,- p.p. per bijeenkomst.

U kunt contant betalen aan de zaal, of dit bedrag storten op bankrekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân.

Informatie en opgave: secretariaat@fryslan.nl

Zondagmiddagen van 13.30 - 16.00 uur, in De Bres - Schoolstraat 4 - 8911 BH Leeuwarden.

U kunt contant betalen aan de zaal, of dit bedrag storten op bankrekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân. Wanneer u zich vooraf inschrijft voor het bijwonen van alle lezingen geldt een gereduceerd tarief van €60,- (voor de hele serie). Wanneer u geld overmaakt, graag vermelden welke inleiding/inleidingen het betreft. conflict als keuze

Informatie: www.humanistischverbond.nl www.theaterdebres.nl

Vragen: secretariaat@hvfryslan.nl app of sms naar: 06-33781823

Leden bezoeken leden HV Fryslan

Ongedwongen gesprekken met diepgang hebben, in een vertrouwde setting? 'Leden bezoeken leden HV Fryslân' biedt de gelegenheid voor leden die het op prijs stellen van tot tijd tot tijd 'een goed gesprek te hebben, meer dan over alleen koetjes en kalfjes'. Voor één op één bezoeken met een samen afgesproken frequentie, bijvoorbeeld één keer per maand. De afgelopen jaren merkten we dat die behoefte zowel vanuit de ouderen kwamen, die meer geïsoleerd thuis kwamen te zitten. Maar ook van jongeren die hetzelfde overkomen of jongeren die het gewoon mooi vinden ook één op één ongedwongen gesprekken met diepgang te voeren met leeftijdgenoten of ouderen. En wat zegt leeftijd? Het gaat er om dat juist ook de bezoekende leden zelf hier wat aan hebben. Idealiter blijken de koppelingen waar sprake is van voldoening voor beide gesprekspartners het beste te werken en in stand te blijven.

Wij zijn concreet op zoek naar HV leden uit Bolsward, Joure, en Leeuwarden, die hiervoor interesse hebben. Voetnoot: We bemerken overigens wel enige schroom om hiernaar te vragen of om je spontaan aan te bieden. 'Wie krijg ik dan en past dat wel?'; 'Als het niet klikt, hoe moet ik daar dan mee omgaan, want dan zit je daar ongelukkig mee in de maag?' Daarom bouwen wij een veiligheid in als we een koppeling voorleggen, door eerst na een vraag of aanmelding ook naar de interesses te vragen en vervolgens de afspraak te maken om een eerste kennismaking als proef te doen. Dus schroom niet en laat van u/je horen!

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in:

Postcode gebied 8441-9091 Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 – 9296

sakevanderkloet@gmail.com of 0650634629

Het is vakantie. We zijn met de caravan naar Duitsland gegaan en verblijven nu in Campingpark Wingst. Het is mooi weer en de camping is gelukkig niet overvol, zodat we de ruimte hebben. Wat een luxe dat we dit kunnen doen. We genieten ervan. Dat is niet weggelegd voor die mensen die nu in oorlogsgebieden leven, of die te maken hebben met overstromingen, hongersnood, extreme droogte, of extreme regenval of ander klimaatleed. Is dit nu een vorm van onrechtvaardige verdeling van de gevolgen van klimaatverandering? Moet ik mij schuldig voelen? Wat kan ik hier als humanist aan doen? Op Vrijdagavond 15 november komt Marnix Kluiters naar Assen om het hierover te hebben.

Klimaatrechtvaardigheid is een term die gebruikt wordt om de opwarming van de Aarde te benaderen als een ethische, politieke en juridische kwestie, eerder dan als een louter probleem van het fysieke milieu. Daartoe worden de gevolgen van de klimaatverandering getoetst aan principes van ecologische en sociale rechtvaardigheid, zoals gelijkheid, mensenrechten, rechten van gemeenschappen en minderheden, en de historische verantwoordelijkheid voor klimaatverandering. (Wikipedia)

Marnix Kluiters is de maker van de Podcastserie "Ecosofie" en auteur van het boek Duurzame ambitie. Op jonge leeftijd is hij blind geworden, maar dit heeft hem niet weerhouden om zich in te zetten voor een duurzame wereld. In zijn podcastserie interviewt hij meer dan 100 prominente

wetenschappers, politici, beleidsmakers op het thema duurzaamheid. Dat levert interessante gesprekken en inzichten op. Zijn boek is een pleidooi om het beperkte aantal uren (ongeveer 80.000) van je werkzame leven goed te besteden en dan vooral aan het beter maken van de wereld.

Ook dit jaar organiseren we deze lezing weer in samenwerking met het filosofisch café in Assen De Verdieping in Podium Zuidhaege In Assen. Het belooft een spannende avond te worden.

Reserveer de datum: 15 november 2024, van 19:15 u tot 22:30 in Podium Zuidhaege in Assen.

SOCRATESHOOGLERAAR

Annemie Halsema

OVER GENDER EN GESLACHT

Lezing Socrates hoogleraar Annemie Halsema

Begin 2024 kreeg HV Drenthe een gratis lezing aangeboden over gender en geslacht door Annemie Halsema, Socrates hoogleraar wijsgerige antropologie.

Over dit aanbod werd door ons contact opgenomen met het Drenthe College/locatie Assen, waarmee reeds gesprekken waren gevoerd over de mogelijkheid om met studenten, ouders en leraren over specifieke campagnes van het Humanistisch Verbond in gesprek te mogen gaan. Na enkele inleidende gesprekken werd met het Drenthe College besloten om **13 december**, Paarse Vrijdag, met de samenwerkende colleges - Noorderpoort – Terra en Alfa College- om twee sessies te houden, één specifiek voor studenten, en de andere specifiek voor de docenten.

Voorlopig werken we aan een sessie:

1. Voor studenten die we 'Masterclass' of 'Kennissessie' noemen, om het zoveel mogelijk in het kader te stellen van kennis vergaren. Er zal worden gewerkt met een interactieve vorm die bij de doelgroep past. Er wordt onderzocht of er voor deze Masterclass een studiepoint toegewezen kan worden.

2. Voor docenten is er gekozen voor het geven van achtergrondkennis en informatie. Hiervoor is ongeveer een halfuur een lezing, en een halfuur tijd voor vragen en interactie gerekend.

Het programma zal na de zomervakantie verder worden uitgewerkt. Middels onze nieuwsbrieven zullen onze leden op de hoogte worden gehouden.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als er die dag ook leden van het HV aanwezig kunnen zijn om in de wandelgangen met belangstellenden in gesprek te gaan en hen van informatie over het Humanistisch Verbond te voorzien!

Geïnteresseerd?

Graag aanmelden bij "HV Drenthe"
drenthe@regio.humanistischverbond.nl; onderwerp: Lezing Annemie Halsema

Marlon Busstra, HV Drenthe
Marein Zwama,
programmamanager Gender;
HV landelijk bureau

foto: Lotte Dale

Bos en Ecohumanisme, excursie

Borkener Paradies

Na een inspirerende lezing van Hans van der Lans op 16 april jl. over het belang voor de planeet van bomen en bos zijn we op zaterdag 6 juli met een beperkt gezelschap op excursie geweest naar een natuurlijk beheerd bos in Duitsland, net over de grens bij Emmen: Het Borkener Paradies. En een paradijs is het. Zeker voor de vele soorten planten en dieren die daar te vinden zijn. Zo hoort een bos er uit te zien. Laat vooral de natuur zelf haar gang gaan. Zorg voor grote grazers en er ontstaan open plekken in het bos, die weer ruimte bieden aan heel veel soorten planten en dieren. Een grote biodiversiteit dus.

En dat is waar het de werkgroep Ecohumanisme om te doen is. Hoe zorgen wij mensen ervoor dat onze planeet ook op de lange termijn leefbaar blijft voor ons. Wat moeten wij daarvoor doen en laten. Het verhaal van Hans is duidelijk. We moeten de natuur vooral haar gang laten gaan, heel veel ruimte bieden en zo min mogelijk ingrijpen. Het gebruik van chemische middelen en kunstmest in de landbouw zoveel mogelijk beperken en ons dieet aanpassen aan wat de aarde aan kan.

Henk van der Zijden, trekker werkgroep Ecohumanisme van de afdeling Drenthe

AKTIEVE LEDEN *Drenthe*

Grote betrokkenheid van actieve leden HV Drenthe

Tijdens de ALV in februari 2024 werd er in drie groepen – regio Assen, Hogeveen en Emmen- gebrainstormd over mogelijke HV bijeenkomsten die, verspreid over de provincie, kunnen worden aangeboden en toegankelijk zijn voor al onze leden en geïnteresseerden.

Deze inspirerende dag wierp direct vruchten af: in de regio Assen werden door actieve leden al in het voorjaar meerdere succesvolle bijeenkomsten geleid. In de regio Hogeveen staan er voor dit najaar twee cursussen, georganiseerd door actieve leden, op het programma en in Emmen is een nieuwe activiteit in ontwikkeling. Hieronder in de Schakel leest worden de bijeenkomsten van dit najaar gepresenteerd!

Het landelijk bureau ondersteunt ons streven tot regionalisatie: voor dit najaar worden vier cursussen in Drenthe aangeboden, waarvan twee in Hogeveen, één in Emmen en in één in Assen, waar voor begin 2025 nog een vijfde cursus in voor bereiding is.

Inspiratie door transpiratie, een Inspirerende avond vol ideeën voor activiteiten

Woensdagavond 17 juli hebben twaalf actieve leden uit de regio Assen met elkaar nagedacht over activiteiten die zij in de komende jaren willen gaan organiseren.

Om de juiste sfeer te krijgen begonnen we met een heerlijk avondmaaltijd van couscous, groenten en/of kip, smaakvol bereid door een vrijwilligster van het buurtcentrum De Componist.

Na de maaltijd gingen we aan het werk om eerst individueel alle ideeën, die tijdens de ALV werden genoteerd te prioriteren en gave aan of ze aan de organisatie daarvan wilde meewerken en/of de trekker wilden zijn.

Uit zo'n veertien onderwerpen, variërend van positieve gezondheid, mantelzorg, wereldproblemen, tot mensenrechten en normen en waarden werden ongeveer negen activiteiten als belangrijk genoteerd. Deze worden verder uitgewerkt door het maken van een plan van aanpak voor te leggen aan het bestuur.

Henk Jansen, die in coronatijd een zeer informatieve digitale lezing verzorgde over de stikstofproblematiek, bood aan in 2025 twee lezingen te willen geven over thema's zoals het wereldvoedselvraagstuk en de islam. Dit aanbod wordt zeer gewaardeerd en zal met hem nader worden uitgewerkt.

Naast alle nieuwe activiteiten georganiseerd door actieve leden blijven natuurlijk de reeds geplande (vaste) evenementen staan, zoals: de die van de

Activiteitencommissie (zie hun rubriek hieronder), de vier seizoensvieringen in Gees, de novemberlezing, die samen met de Verdieping wordt georganiseerd, de 4 mei-activiteiten, de organisatie van een tweede duurzaamheidsfestival (mogelijk onder naam Donutfestival) i.s.m. andere levensbeschouwelijke organisaties, activiteiten, lezingen en excursies van de werkgroep Ecohumanisme.

CREATIEF SCHRIJVEN

Bibian Goossens

Voor pennenlikkers en potloodbijters. Voor flapuits en tot tientellers.

In de vakantie is er met 10 mensen op een mooie zomeravond al een voorproefje geweest. Dat smaakte naar meer. Vandaar dat er in het najaar een vervolg op komt: onder leiding van Bibian Goossens gaan we drie zaterdagmiddagen creatief schrijven. We schrijven met elkaar korte teksten, gedichtjes of gewoon wat flarden van zinnen. Alles gaat spelenderwijs. We beginnen meestal met een vertelrondje om even los te komen. Dan gaan we schrijven. Door de gekozen werkvorm komt er altijd iets bijzonders op papier. Er is geen goed of fout. Het is met elkaar genieten van taal. Zinnen van anderen maken je nieuwsgierig naar het verhaal erachter. En net als in een roman hoeft het niet allemaal 'waar' te zijn wat je schrijft. Het gaat om (taal)plezier.

Denk je dat je dat niet kunt?

Dan daag ik je uit om toch mee te doen en ik bewijs je het tegendeel!

Had je vroeger altijd taalfouten?

Dan moet je beslist komen! Weer lol krijgen in schrijven.

Iedereen kan meedoen. Jong (vanaf 20 jaar) en oud. Ook niet leden. Dus vraag je vriend(in) of buurvrouw/man mee. Bij 8 aanmeldingen gaat de activiteit door.

Tijd: zaterdagmiddag 16 november; 14 december en 18 januari van 14.00 uur – 16.00 uur

Adres: Hart van Diever, Westeres 7 in Diever

Eigen bijdrage: € 15,- voor alle drie de bijeenkomsten, inclusief een kopje thee of koffie met een koekje.

Parkeren: voor en naast de school (Stad en Esch)

Aanmelden bij: stuur een mail naar Bibian Goossens: bibiang@xs4all.nl o.v.v. Creatief schrijven

Voordracht over en schrijfacties voor Oekraïne

Op uitnodiging van Fieneke Stronkhorst woonden wij de voordracht bij van Ralph du Long over de Oekraïne, in de Bonifatius kerk in Vries.

Ralph introduceert zichzelf met zijn status van diensten op velerlei gebied :

- Internationale trainer mensenrechten
- Statenlid van 2015-2023, 8 jaar voor de PvdA , verkozen tot vice voorzitter
- Kandidaat Europarlementariër 13^e plaats PvdA/Groen Links
- Samenwerking met de PKN (Prot. Christelijk Nederland), Assen.
- Algemeen bestuurslid HV Drenthe

Ralph neemt ons mee in zijn verhaal over zijn positie in Rusland, waar hij als mensenrechtentrainer voortdurend bespioneerd wordt. Hij kan Rusland niet meer in sinds de organisatie, waar hij actief voor is, in Rusland tot verboden organisatie wordt verklaard. Het is de vrijheidsstrijd van Oekraïne, waarop hij zijn pijlers richt.

Heel informatief werkt de projectie van de landkaart; het Groot Rusland van ooit en toen, en het Rusland van nu. De scheidslijn is duidelijk en zal wat kunnen zeggen over de motivatie van Poetin en zijn ideeën tot uitbreiding, zijn expansiedrift.

In samenwerking met PKN Assen regelt Ralph transporten naar Oekraïne, specifiek het dorp Novovorontsovka, waar hij goede contacten heeft opgebouwd. Het transport betreft onder meer aggregaten. Achtergebleven boeren worden voorzien van landbouwmaterialen en zaden voor de broodnodige voedselvoorziening.

Naast deze concrete hulp, benadrukt Ralph vooral het belang van morele ondersteuning van de thuisblijvers. De vraag wordt gesteld hoe wij, vanuit het HV, de thuisblijvers een riem onder het hart kunnen steken. Het idee wordt geopperd om periodieke schrijfacties te starten in de vorm van brieven en kaarten als teken van meeleven. Deze “vriendenpost” kan meegenomen worden met het eerst volgende transport. Tot zover het verslag

OPROEP: Met dit idee zijn we aan de gang gegaan. “Klein gebaar, groot effect”.

In kleine kring is nagedacht over vorm en inhoud van een schrijfgroep. Daartoe is een uitnodiging geplaatst in de nieuwsbrief van het HV Drenthe. De eerste bijeenkomst zal al **13 augustus plaatsvinden in de Autentieqbar, Markt 18 Assen (na het HV café).**

Graag gaan we in gesprek met belangstellenden, hoe we dat in de komende tijd(en) vorm kunnen geven . We stellen ons voor aan de slag te gaan met pen en papier; desgewenst met kleur en creativiteit, o.l.v. Anneke. De 1ste “vriendenpost” kan mee met het transport van september.

De initiatief nemers: Ralph du Long, Lenny Pikard, Anneke Aangeenbrug

Kennismaken met Socratisch gesprek

Nico van der Ploeg

'Stellige waarheden vertroebelen je blik'

Dit stond boven een interview in de Volkskrant van 14 juni jongsleden met Jannet Vaessen de oprichter van Women Inc.

'Het denken in categorieën en groepen zie ik als een poging de chaos te bedwingen, maar het gevaar is dat je uitsluit wie of wat je niet herkent', is een ander citaat uit dat interview. Haar basishouding is een geloof in het goede van de mens: 'Dat vind ik niet naïef maar realistisch. Iedereen heeft toch belang bij rechtvaardigheid en een eerlijke verdeling? Dat is realisme, geen idealisme'.

Bovenstaande heb ik allemaal ervaren toen ik via het HV 't Gooi, Vecht, Almere de cursus 'Kennismaken met Socratisch gesprek' volgde.

Een Socratisch gesprek is een filosofisch gesprek volgens de Socratische methode, een dialoog op basis van samenwerking tussen de deelnemers aan de gespreksgroep.

Het is een gezamenlijk zelfonderzoek aan de hand van een uitgangsvraag die als een rode draad door het gesprek loopt en die we koppelen aan een eigen ervaring.

Vooroordelen zetten we opzij. Met een open mind gaan we het gesprek aan.

Het gaat hierbij om zelfkennis, inzicht krijgen in je eigen aard, in de doelen en drijfveren van je eigen handelen.

Kritisch kijken naar jezelf, reflecteren en openstaan voor inzichten van de anderen leiden tot een bredere en diepere kijk op levensvragen.

Inmiddels heb ik me verder verdiept in de methode en heb ik de leden van de Gespreksgroep Hoogetveen e.o. als 'proefkonijnen' gebruikt. Daarna heb ik bedacht de stoute schoenen aan te trekken en een cursus op te gaan zetten.

Die zal gaan plaatsvinden op **woensdagmiddag van 14.00-16.00uur**

In 2024 op 25 september, 23 oktober, 20 november, 18 december; in 2025 op 15 januari, 12 februari

De locatie zal in Diever of omgeving zijn. Voor de duidelijkheid: het is de bedoeling dat als je je opgeeft je er alle keren kan zijn. De groep zal uit minimaal 5 en maximaal 8 deelnemers bestaan.

Over de kosten van de cursus en de locatie hoor je na je aanmelding meer.

**Aanmelding en/of informatie: email: drenthe@regio.humanistischverbond.nl
telefoon: 0613200785**

Leesclub HV in Hoogeveen

Al 30 jaar is er van het Humanistisch Verbond een leesclub in Hoogeveen.

Elke deelnemer brengt een boek in en bespreekt deze ook.

We komen 1 keer per maand bij elkaar. In juli is er een gezamenlijke lunch en tijd voor een kort stukje of gedicht. In augustus bespreken we geen boek. Dus er komen 10 boeken per jaar aan de orde. De bibliotheek zorgt voor de opgegeven boeken.

Om de beurt zorgt een deelnemer voor iets bij de thee en fris.

Omdat we al lang bij elkaar komen, is er ook gelegenheid om even over het wel en wee van de deelnemers te praten.

De groep bestaat nu uit 6 vrouwen. Er is plek voor 1 of 2 nieuwe deelnemers.

Heeft u interesse, neem dan contact op met Afke de Vries-Miedema. Telefoon 0640246229

Gespreksgroep *Hoogeveen e.o.*

Onderwerpen die in het seizoen '23/'24 door onze leden werden ingebracht gingen o.a. over het vluchtelingenvraagstuk, in eigen land en elders. Een andere inbreng was: Kun je nog pacifist zijn gezien de situatie in de wereld? Ook kwam er een soort zoekopdracht binnen met de vraag: Wat helpt je om in de huidige tijd een koppige optimist te kunnen zijn?

Een ieder was gevraagd een opbeurend en troostrijk gedicht, verhaal, muziekstuk o.i.d. mee te brengen. Het werd een mooie zondagochtend!

De HV gespreksgroep komt 5 á 6 keer per seizoen bij elkaar in het Jannes v.d. Sledenhuis, Valkenlaan 5 te Hoogeveen, 's zondags tussen 10.30 en 12.00 uur.

Data voor 2024 zijn: 13 okt. en 24 nov., in 2025 worden dat 5 jan., 23 febr. en 27 april.

Belangstellenden zijn van harte welkom en kunnen contact opnemen met Elza Craanen 0681204484 / 0528785032 of met Afke de Vries-Miedema 0640246229 / 0528270426

Moreel beraad over Kunstmatige Intelligentie

Afdeling Drenthe organiseert dit najaar een bijeenkomst over kunstmatige intelligentie (AI) en de ethische aspecten daarvan. Op landelijk niveau is er een kleine groep leden die zich al een paar jaar bezighoudt met het thema en een humanistische kijk daar op. Deze werkgroep heeft een werkvorm ontwikkeld die het met elkaar in gesprek gaan over deze materie makkelijker maakt: het moreel beraad.

Bijeenkomst: Moreel Beraad over AI

Datum: 9 november 2024 om 13.30 uur

Locatie: Hooghalen

Programma:

- Inleiding AI: De werkgroep AI geeft een introductie over kunstmatige intelligentie, inclusief fundamentele begrippen en praktische voorbeelden. Daarnaast stippen we de humanistische waarden aan die door het gebruik van AI onder druk komen te staan.
- Moreel beraad over AI: In kleine groepen gaan we dieper in op een morele vraag die van toepassing is op het gebruik van kunstmatige intelligentie.

Een morele vraag is een vraag die ons uitnodigt om na te denken over wat goed, juist en moreel wenselijk is. Het gaat over het afwegen van waarden, principes en belangen.

Om jullie op weg te helpen, neemt de organisatie een aantal stellingen mee die kunnen fungeren als starter van het gesprek. Een gespreksleider neemt jullie vervolgens mee door de verschillende stappen van het moreel beraad. Dat kent een aantal fases, waarin we toewerken naar een dieper begrip van waarom we vinden wat we vinden van artificiële intelligentie. De stellingen vinden jullie onderaan als voorproefje!

Aanmelden voor deze bijeenkomst is noodzakelijk vanwege de organisatie van voldoende gespreksleiders. Aanmelden kan via

drenthe@regio.humanistischverbond.nl

met Moreel Beraad AI als onderwerp

Deze bijeenkomst is een uitstekende gelegenheid om meer te leren over kunstmatige intelligentie en de ethische overwegingen die hierbij komen kijken. We hopen jullie allen te mogen verwelkomen voor deze inspirerende sessie vol kennis en dialoog.

Mogelijke stellingen voor moreel beraad

- Als een (medische) AI beter presteert dan een mens in het diagnosticeren van enge ziektes (kanker, bijvoorbeeld), zouden we op haar oordeel moeten vertrouwen zonder tussenkomst van een arts.
- Het autong voor studenten om werkstukken en projectplannen te leren schrijven.oom (AI) nadenken van auto's om ongelukken te voorkomen is een beperking van menselijke vrijheid en moet daarom verboden worden.
- Met de komst van generatieve AI is het niet meer nodig voor studenten om werkstukken en projectplannen te leren schrijven.

VOORAANKONDIGING!

Sfeergesprekken in Emmen vanaf november dit jaar

Ik vind de gesprekken, die ik met andere leden van het HV heb, altijd ontzettend boeiend en waardevol. Voor mij was dat de belangrijkste reden om me als actief lid in te gaan zetten voor het Humanistisch Verbond. Het contact met andere leden brengt mij “op een hoger niveau” en helpt me mijzelf verder te ontwikkelen.

Ik ben dan ook ontzettend trots en verheugd dat we in samenwerking met het Apostolisch Genootschap Emmen sfeergesprekken gaan organiseren. Vanaf november gaan deze gesprekken van start in Emmen.

Sfeergesprekken (ook wel bekend als zingesprekken) zijn waardevolle ontmoetingen tussen mensen, waarbij er ruimte is om een gesprek te voeren over praktische levensvragen, tot zelfontplooiing te komen en te delen in elkaars gevoelens bij alle levensomstandigheden. De gesprekken zijn naar aanleiding van een vooraf vastgesteld thema. Voorbeelden van deze thema's zijn: “Hoe houd je vertrouwen?”, “Altijd doorzetten of niet?”, “Wat is geluk?”, “Genieten van het moment”, etc.

De exacte details zijn we nog aan het uitwerken, dus houd onze website en nieuwsbrief in de gaten. En houd je van een goed gesprek? Zorg dan dat je erbij bent! Ik kijk uit naar jullie komst!

Hartelijke groet, Melanie Willekens-Taal, voorzitter HV Drenthe

ACTIVITEITENCOMMISSIE

HV Drenthe

Herinnering Seizoensopening zondag 15 september 2024

Wij nodigen iedereen uit voor een samenkomen aan het begin van een nieuw HV-Drenthe seizoen op zondag 15 september 2024 a.s.

Anmelding kan nog tot uiterlijk 9 september!

Bekijk het programma op onze website: [Seizoensopening - Drenthe \(humanistischverbond.nl\)](https://www.humanistischverbond.nl)

HV-Café

Het HV-Café vindt plaats in de gezellige Autentieqbar, Markt 18 Assen. Daar zitten we in een ruime bovenzaal met uitzicht op de haven, iedere 2e dinsdagochtend van de maand.

De eerste consumptie wordt u aangeboden door HV Drenthe, de overige consumpties zijn voor eigen rekening.

Na afloop kan er gezamenlijk geluncht worden in het restaurant beneden.

Tijd: 10.30 tot 12.00 uur

Locatie: Autentieqbar

Adres: Markt 18 ([Google maps](#))

Parkeren: De dichtstbijzijnde parkeergarage is aan de Torenlaan, die u te voet kunt verlaten aan de Markt, direct naast de Autentieqbar.

Onbetaald parkeren kan op een loopafstand van 10 minuten.

Bijzonderheden: Er is geen lift naar de bovenverdieping. Bent u slecht ter been, neem dan contact op met Wim of Jan. Er zal dan een benedenzaal, die overigens iets kleiner is, geregeld worden. U wordt verzocht dat uiterlijk één dag van te voren te melden.

OV: vanaf het station is het 10 á 13 minuten lopen.

Van te voren aanmelden mag, maar is niet verplicht.

Volgende data: 10 september, 8 oktober, 12 november, 10 december

HV-Wandelingen

HV-Wandelingen - 3e zondag van de maand.

De wandelingen zijn toegankelijk voor leden en niet-leden

Deelname aan de wandeling is gratis.

Consumpties na afloop zijn voor eigen rekening.

Aanmelden is niet nodig. Bij twijfel vanwege weersomstandigheden, kunt u zekerheidshalve voor vertrek mailen (voor 10.00 uur) of bellen met degene die de wandeling organiseert.

Volgende wandelingen:

Zondag 22 september, Melkwegpad Hooghalen.

Aanvang: 10.30 uur Afstand: 6 km

Verzamelpunt/vertrekpunt: Parkeerplaats Herinneringscentrum kamp Westerbork, Oosthalen 8, Hooghalen. Verzamelen voor hoofdingang museum.

Nazit: Bij restaurant Herinneringscentrum of bij het wapen Schotland in Hooghalen.

Organisatie: Jan Kolkman. We wandelen ook een klein stukje over het kampterrein en staan daar even stil bij Etty Hillesum. Er worden o.a. enkele passages voorgelezen waarin zij haar verblijf in Westerbork beschrijft. Ze heeft daar als lid van de Joodse Raad enige tijd gewoond.

Zondag 20 oktober, wandeling in de omgeving van Zeijen

Aanvang: 10.30 uur tot 20 oktober 2024 Afstand: 7 km

Verzamelpunt/vertrekpunt: café Hingstman, Hoofdstraat 18, 9491 AE Zeijen

Nazit: café Hingstman

Organisator: Annie Woudstra 06-13751673 annie.woudstra@ziggo.nl

Zondag 17 november, Noordse Veld

Aanvang: 10.30 uur Afstand: ± 6 km

Verzamelpunt/vertrekpunt: Natuurwerkplaats Noordsche Veld, Donderseweg 22,9331 TB Norg.

Nazit: Restaurant van de Natuurwerkplaats

Organisator: Frits Haasjes 0653609675 of frits@haasjes.nl

Zondag 15 december, wandeling vanuit Westerbork

Aanvang: van 10.30 uur tot 12.30 uur. Afstand: +- 5 km

Verzamelpunt/vertrekpunt: Abdij De Westerburcht. Hoofdstraat 7, Westerbork.

Organisator: Lotty Struik-van Heel 06-51505680 lottystruik@gmail.com

Parkeren: achter De Westerburcht, Bij vol: Parkeren achter de kerk.

Let op: niet parkeren in de blauwe zône.

Woensdag 4 december van 11.30 uur tot 13.30 uur

Dit keer geen avondeten maar een lunch.(vegetarisch)

We beginnen met een drankje vooraf, kiezen een onderwerp om over te praten en gaan dan eten. Een onderwerp kan van te voren worden aangedragen.

Het aantal deelnemers wordt beperkt tot maximaal 6 à 8.

Aanmelden noodzakelijk.

Kosten € 5,- p.p.

Organisatie: An en Jan Kolkman anjankolkman@gmail.com

DRENTHE
met gesprekstof
Eten

Activiteitencommissie:

Jan Kolkman 0592-413291 anjankolkman@gmail.com

Wim Roeleveld 0599-234497 06-51322851 roeleveld.wim@gmail.com

VAN HET BESTUUR *Groningen*

De Schakel van september luidt altijd het nieuwe seizoen in. Dat betekent dat de zomer en voor velen de vakantie alweer achter ons ligt. We hopen dat iedereen het goed heeft gehad, met wat meer tijd voor familie, vrienden, burens en bekenden. En mogelijk ook wat afstand tot de zaken die ons normaal dagelijks bezighouden en misschien zorgen baren of verontrusten. Dat kan in de huiselijke sfeer zijn of met de werksituatie te maken hebben. Het kan ook wat vroeger “de toestand in de wereld” betreffen. Dat het er in de wereld op veel plaatsen niet goed uitziet weten we allemaal. Als humanisten zijn wij ons daar natuurlijk van bewust, maar we willen ook proberen optimistisch te blijven. Om ieder voor zich maar ook samen een bijdrage te leveren aan een humane samenleving. Onze afdeling probeert daar op verschillende manieren aan mee te werken. Wat we nodig hebben is in ieder geval de mogelijkheid elkaar te ontmoeten, elkaar te inspireren, met elkaar in gesprek te gaan. Maar ook om leuke dingen te doen, kennis te nemen van interessante onderwerpen en soms ook gewoon bezig te zijn.

Een groot aantal mensen binnen onze afdeling zet zich in om hiervoor de nodige activiteiten te ontwikkelen. Denk aan de Jonge Humanisten, aan het Humanistisch Café, aan de Zindagen, aan de Seizoensvieringen. Er zijn diverse mogelijkheden om met elkaar in gesprek te gaan: zoals Eten met gespreksstof, Vrijdenkers e.d. De activiteitengroep organiseert elke maand een themabijeenkomst over een actueel onderwerp. In de cursussen die uit meer dagdelen bestaan is het mogelijk uitvoeriger op humanistische thema's in te gaan, terwijl de verdiepingsdagen, als Actieve Hoop, de Dialoog, antwoord op Polarisatie, handvatten willen bieden voor de dagelijkse praktijk.

Niet alles is genoemd. U wordt regelmatig op de hoogte gehouden via onze Nieuwsbrieven en ook kunt u informatie vinden op onze website:

<https://www.humanistischverbond.nl/afdelingen/regio-noord/afdeling-groningen/>

Het zal fijn zijn de oude bekenden weer te kunnen begroeten. Maar we zien er ook naar uit om nieuwe gezichten te zien tijdens één van onze bijeenkomsten. Wees welkom.

Met een vriendelijke groet,
Bestuur HV afdeling Groningen en Ommelanden

Themabijeenkomst:

Het geheim van een gezond brein

Onderzoeker en docent Jisca Kuiper van de Hanzehogeschool is een expert op het gebied van cognitieve gezondheid en dementiepreventie.

Risicofactoren zoals diabetes, hartproblemen, roken, alcoholgebruik en gebrek aan lichaamsbeweging zijn al langer bekend. Maar ook je sociale leven heeft een grote invloed. Jisca Kuipers, gepromoveerd op “Het belang van sociale relaties bij cognitieve achteruitgang” gaat ons vertellen over de verbinding tussen menselijk contact en een gezond brein.

Jisca Kuiper heeft een achtergrond in neuropsychologie en werkt als onderzoeker bij de IWP Begeleid Leren van het lectoraat Rehabilitatie. Daarnaast is ze als docent en programmamanager werkzaam bij de Academie voor Sociale studies, bij de opleidingen [Social Work](#) en de Associate Degrees [Sociaal werk in de Zorg](#) en [Participatie & Buurtontwikkeling](#). Haar interesses liggen onder andere op het gebied van sociale relaties en het psychisch, cognitief en sociaal welzijn van jongeren en volwassenen.

Datum: 10 november 2024

Aanmelden: aanmelden@hvgroningen.nl

Kosten: Gratis

Aanvang: 15:00 (Inloop vanaf 14:30)

Lezing – Verbinding – Anja Machielse

Noteer alvast in uw agenda: 8 september lezing Anja Machielse. Nadere info volgt nog.

ETEN *met gespreksstof*

Zeven maal in het jaar komen we bijeen in de zaal van ons centrum aan de W.A. Scholtenstraat om te discussiëren.

Het bijzondere is dat er vooraf gekookt en gegeten wordt. Per keer geeft iemand aan om kok te zijn en zorgt voor het eten, inclusief het nagerecht. Iemand kan zich opgeven als hulpkok en zorgt dan voor het nagerecht.

In de zaal, kan gekookt worden, maar ook kan thuis de maaltijd klaargemaakt worden. Er is altijd koffie, thee, wijn en frisdrank.

Na het eten brengt iedereen een onderwerp aan. Dat, waar de meeste stemmen voor zijn, wordt gekozen tot discussieonderwerp. Meestal is het acht uur als we stoppen en daarna wordt de vaat gedaan.

Er zijn twee restricties: We mijden politieke onderwerpen en het is niet de bedoeling dat vooraf kennis wordt vergaard, zodat iemand er erg veel van weet en een ander weinig.

Je bent welkom vanaf 5 uur en we gaan aan tafel om 6 uur. Wil je een keer komen kijken?

Geef je dan op bij de contactpersoon: Wim Weeseman; wimwee@hotmail.com.

De kosten bedragen € 5 – € 7 per persoon, per avond.

De groep heeft haar maximale omvang bereikt, maar niet iedereen kan elke keer komen. Neem bij belangstelling dus altijd contact op, omdat de koks moeten weten voor hoeveel mensen zij moeten koken. De bijeenkomsten zijn meestal op de laatste donderdag van de maand. Je vindt de exacte data in de agenda. Wil je je uiterlijk de maandag ervóór opgeven?

Herfstviering Groningen

Na een fantastische lenteviering gaan we nu ook de herfst vieren op **29 september 2024**.

Hoe kunnen we meer bewust de seizoenswisselingen ervaren?

Op zondag 29 september vieren we de komst van de herfst in Groningen.

Elk nieuw seizoen heeft invloed op ons leven. Maar zijn we ons daar wel bewust genoeg van?

Als mens zijn we geneigd om een gejaagd ritme aan te houden, terwijl de natuur momenten van groei en bloei afwisselt met stilte en rust. Wat kunnen wij hiervan leren? De natuur heeft ons zoveel wijze lessen te bieden: tijd om dit te vieren!

Op 21 september duren dag en nacht even lang. Het is een uniek moment in het jaar waarvan we allemaal weten dat het niet lang zal duren. Nog even en de bomen zijn kaal, de bladeren bruin en verdord. Maar nu laten de bladeren een ongelooflijke kleurenpracht zien; met de juiste omstandigheden zijn de kleurschakeringen divers en vurig! Enerzijds voelen we vreugde en levenslust bij de schoonheid van de herfst, anderzijds wellicht melancholie om de tijdelijkheid, de vergankelijkheid ervan.

Kom dit kantelpunt in het jaar vieren op 29 september! Met verhaal, poëzie en een collectief kunstwerk staan we stil bij het intreden van de herfst.

Begeleiding: Hedwig Barczuk

Deze viering wordt vormgegeven en begeleid door ritueelmaker en muzikant Hedwig Barczuk. Ze is opgeleid aan de Celebrantenopleiding van de Universiteit voor Humanistiek. In haar rituelen zoekt ze naar hoe mensen kunnen opgaan in een creatief, gezamenlijk en betekenisvol moment. Hierbij gebruikt ze kunst en creativiteit als middel om stil te staan, te vieren, uiting te geven aan wat ons beweegt en overgangen te markeren.

Tickets zijn gratis te bestellen via de website, of stuur een mailtje naar aanmelden@hvgroningen.nl

HUMANISTISCH CAFÉ GRONINGEN

Met het Humanistisch Café willen we een open sfeer bieden voor mensen die diepgang zoeken in gesprekken. In de wetenschap dat we de waarheid niet in pacht hebben proberen we zonder (voor)oordeel de dialoog aan te gaan over uiteenlopende thema's. Binnen de open sfeer die we nastreven is er ruimte voor het persoonlijke, kwetsbare verhaal. Wel vermijden we lange monologen en stellen we elkaar (kritische) vragen ter reflectie om onze blik te verscherpen. Er is ook ruimte voor informele uitwisseling met daarbij drankjes en wat lekkers. Behalve voor dialoog vinden we het belangrijk om ruimte te scheppen voor kunstzinnige expressie. Als je een bijeenkomst wilt opluisteren met bijvoorbeeld een muzikale of poëtische bijdrage dan zijn daar volop mogelijkheden voor! Het Humanistisch Café is niet gebonden aan leeftijd. Iedereen die openstaat voor andermans meningen is welkom.

CONTACT info@humanistischcafegroningen.nl

VOLGENDE BIJEENKOMSTEN

- 13 september
- 11 oktober
- 8 november

Tijd: 20:00 – 22:00 uur (inloop vanaf 19.45 uur)

Locatie: Humanistisch Centrum

Houd voor meer informatie over de inhoud de nieuwsbrieven of de website in de gaten.

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE VOOR HUMANISTEN

In het najaar organiseert afdeling Groningen een tweetal bijeenkomsten over artificiële intelligentie en de ethische aspecten daarvan. Op landelijk niveau is er een kleine groep leden die zich al een paar jaar bezighoudt met het thema en een humanistische kijk daar op. Deze werkgroep heeft een werkvorm ontwikkeld die het met elkaar in gesprek gaan over deze materie makkelijker maakt: het moreel beraad. In de eerste bijeenkomst introduceren we het thema en worden de ethische aspecten toegelicht door Herman

Veluwenkamp, assistent professor aan de RUG. In de tweede bijeenkomst gaan we met elkaar in gesprek over een concrete morele vraag rondom een toepassing van artificiële intelligentie in een moreel beraad. De bijeenkomsten zijn los te bezoeken, maar we moedigen uiteraard aan om bij beiden aanwezig te zijn!

Introductie Artificiële intelligentie

Datum: 15 september 2024 om 13.30 uur

Locatie: Humanistisch Centrum (W.A. Scholtenstraat 2, Groningen)

Welkom bij de eerste bijeenkomst van onze reeks over Kunstmatige Intelligentie (AI) voor humanisten. Tijdens deze sessie zal de werkgroep AI een inleiding geven over AI en de fundamentele begrippen die hierbij komen kijken. Daarnaast laten we wat voorbeelden van AI zien. Het belooft een boeiende en interactieve sessie te worden, waarin we de basisbeginselen van AI verkennen en zien hoe veel van deze technologie al om ons heen in gebruik is.

Na de inleiding zal Herman Veluwenkamp, assistent-professor van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) ons een introductie geven over de ethische implicaties van AI. Hij bespreekt verschillende belangrijke thema's zoals *transparantie, discriminatie en verantwoordelijkheid*. De lezing behandelt verder

onder andere hoe algoritmen beslissingen nemen en waarom het essentieel is dat AI-systemen *eerlijk* en *transparant* zijn. Ook zal hij dieper ingaan op manieren om ethische problemen te voorkomen, zoals het bevorderen van *gelijkheid van kansen* en het waarborgen van *verantwoordelijkheid* binnen organisaties. Verder legt hij uit hoe AI-systemen deel uitmaken van een breder sociaal-technisch systeem waarin mensen en technologie op elkaar inwerken, en waarom het cruciaal is om ethische waarden te verankeren in zowel de gegevens, de algoritmen als de gehele context waarin AI wordt gebruikt. Daarna is er ruimte voor vragen en om met elkaar van gedachten te wisselen.

We hopen jullie allen te mogen verwelkomen voor deze inspirerende avond vol kennis en dialoog.

MOREEL BERAAD

Datum: 6 oktober 2024

Tijd: 13.30

Locatie: Humanistisch Centrum (W.A. Scholtenstraat 2, Groningen)

Na de introductiebijeenkomst van vorige maand, gaan we deze keer een stap verder en houden we een moreel beraad over AI. In kleine groepen zullen we dieper ingaan op een morele vraag.

Een morele vraag is een vraag die ons uitnodigt om na te denken over wat goed, juist en moreel wenselijk is. Het gaat over het afwegen van waarden, principes en belangen.

Om jullie op weg te helpen, neemt de werkgroep AI een aantal morele vragen mee die kunnen fungeren als starter van het gesprek. Een gespreksleider neemt jullie vervolgens mee door de verschillende stappen van het moreel beraad. Dat kent een aantal fases, waarin we toewerken naar een dieper begrip van waarom we vinden wat we vinden van artificiële intelligentie.

Voor deze bijeenkomst is aanmelden noodzakelijk. We moeten namelijk weten hoeveel gespreksleiders we nodig hebben!

Aanmelden kan via aanmelden@hvgroningen.nl.

Wandelen in Groningen

Zondag 6 oktober bij Oude Molen.

Verzamelen op de parkeerplaats aan de Molensteeg.

Op kruispunt bij Herberg de Fazant neemt men de weg Meester Croneweg richting Gasteren, na ca. 500 meter ga je links af de Molensteeg in waaraan de parkeerplaats ligt.

Na afloop koffie drinken bij Herberg de Fazant.

Zondag 3 november Zeijerstrubben.

We starten vanaf café Hingstman, Hoofdstraat 18 te Zeijen, gelegen aan de Brink.

Na afloop koffie drinken bij café Hingstman.

Zondag 1 december in Landgoed De Braak bij Paterswolde.

Parkeren bij de ingang van het landgoed, gelegen aan de B-weg van de Hoofdweg t/o de weg naar Huize Vennebroek, ongeveer 1,5 km vanaf de rotonde gelegen aan het einde van de Meerweg.

Na afloop koffie drinken bij restaurant De Twee Provinciën (de Vuurtoren) aan het Paterswoldsemeer.

Deelname aan de wandelingen zijn gratis en zijn toegankelijk voor leden en niet-leden.

Consumpties zijn voor eigen rekening.

Inlichtingen: Marijke en Pieter Hofman

Tel: 0592 – 343595 / Mobiel: 06 1900 30 43

Email: hofbak@ziggo.nl

ZOMERUITJE NAAR SLOT LOEVESTEIN

Op 27 juli reisden we met vier jonge en vier ex-jonge humanisten af naar de haven van Gorinchem. Met de veerdienst voeren we naar Slot Loevestein om ons (na de trip van vorig jaar naar Delft) nog meer in Hugo de Groot te verdiepen en de tentoonstelling Tegenpolen te bezoeken. Met een zeer gezellig diner sloten we deze zomertrip af. Voor ons als afgezwaaide jonge humanisten was dit een kans om onze opvolgers beter te leren kennen en vrijblijvend nog wat goedbedoelde adviezen mee te geven. Deze ontmoeting heeft ervoor gezorgd dat we er alle vertrouwen in hebben dat de jonge humanistengroep in goede handen is bij dit enthousiaste drietal.

DE JEUGD VAN TEGENWOORDIG

Bij deze stellen we de nieuwe organisatieleden even voor want geen van hen heeft tot voor kort ooit een bijeenkomst van de Jonge Humanisten bezocht.

Gerrya Tonkes (31 jaar), opgegroeid in Winschoten, is werkzaam bij Bouwbedrijf Van Wijnen. Ze is al een bekend gezicht binnen HV Groningen als initiatiefnemer en organisator van de Zindagen die sinds 2020 (maar door Covid vooral sinds 2022) regelmatig in het Humanistisch Centrum plaats vinden. Als religiewetenschapper sprak haar de gemeenschapszin en verbinding in religieuze gemeenschappen aan en wilde ze een afdeling van de seculiere Sunday Assembly in Groningen oprichten. In maart van dit jaar liet ze vallen dat ze mogelijk wel iets wilde doen voor de jonge humanisten in Groningen. Ze wil bijdragen aan het bieden van een plek waar betekenis en verbinding ervaren kan worden.

De in Stad neergestreken Volendammer **Rob Schilder** (24) is student Geschiedenis. In april nam hij deel aan de eerste bijeenkomst van het Humanistisch Café waar hij verbinding zocht en vond in de open sfeer die er heerste. Hij gunt dit andere jongeren ook. Toen hij vernam dat er ook iets bestond als de Jonge Humanisten maar dat het voortbestaan hiervan in gevaar was zonder opvolging, bood hij zich daarom meteen aan als vrijwilliger. Hij wil bij de jonge humanisten graag bijdragen aan die verbinding en geniet van het bedenken van ideeën voor interessante en leerzame bijeenkomsten. Het was vervolgens alleen nog even zoeken naar verdere versterking.

DE JONGE
HUMANISTEN
GRONINGEN

Maar die werd al snel gevonden in de persoon van Stadler **Cheryl Arends** (22), student Social Work die in haar vrije tijd graag gamet en muziek luistert. In april nam ze als stagiaire van het WIJ-team contact met ons op om informatie op te doen voor een bewoner. Ze raakte geïnteresseerd in de groep en bleek al snel bereid te zijn om toe te treden tot de organisatie. Ze ziet het als kans om bij te dragen aan het bestrijden van eenzaamheid bij jongeren. Ook vindt ze het leuk om mensen te verbinden aan de hand van activiteiten. Dankzij een opleiding Evenementenorganisatie heeft ze de nodige skills verworven die nog goed van pas zullen komen.

CONTACT

info@jongehumanistengroningen.nl

Dit stukje is geschreven vóór 3 september, maar deze Schakel verschijnt na 3 september. Er kan dus niet meegenomen worden hoe de eerste koffieochtend is verlopen. Misschien bent u op dinsdagmorgen 3 september al naar deze eerste koffieochtend geweest. Hopelijk hebt u het daar naar uw zin gehad; mogelijk was het de eerste keer een beetje wennen. Bent u nog niet geweest, dan zijn er genoeg nieuwe kansen.

Het Humanistisch Verbond Groningen en het Nivon Groningen-Assen organiseren samen deze koffieochtenden. Elke dinsdagochtend van 10 tot 12 is het Humanistisch Centrum geopend om koffie (of thee) te drinken en een (goed) gesprek te voeren, een boek uit te zoeken in de bibliotheek of de tentoongestelde kunst te bekijken. Iedereen is welkom, lid of geen lid. Een prettige gelegenheid om andere humanisten, gelijkgestemden of belangstellenden te ontmoeten en te spreken in een ontspannen sfeer. Neem uw al dan niet eenzame buurman of buurvrouw mee.

We hebben al een aantal vrijwilligers die zorgen voor een open deur, koffie, thee, koekjes dus wees welkom op de koffie!

Meer vrijwilligers zijn welkom, kom op de koffie of stuur even een mailtje naar

Vanwege de seizoensvieringen en de zomerstop hebben we vanaf april tot en met september geen Zindag te vieren. In oktober gaan we verder met onze zeventiende Sunday Assembly. Het thema is Thuis! We hopen je dan te zien.

Heb je beelden (foto/video) van jouw associatie met “thuis”? Stuur ze door, en wij verwerken ze (anoniem) in de slides achter de openingsmuziek, of op andere wijze.

Wat is Zindag?

Zindag is een zondagsbijeenkomst bedoeld voor mensen die diepgang zoeken in het leven, maar zich niet thuis voelen in een religieuze omgeving. We komen samen om het leven en ons menszijn te vieren, te erkennen dat niemand foutloos is en om elkaar te inspireren een beter mens te zijn. Iedere Zindag staat een thema centraal dat we op verschillende manieren belichten, bespreken en beleven; met voordrachten, muziek, beeldmateriaal en ruimte voor gesprek.

De Zindag is tevens de Groningse Sunday Assembly en vindt plaats op iedere laatste zondag van de maand.

De bijeenkomsten staan open voor iedereen, dus wees welkom en sluit aan! We sluiten af met koffie/thee en taart. Voel je vrij om ook iets lekkers mee te nemen!

Meer info: zindag050.nl

Bijdrages of ideeën? Mail info@zindag050.nl

Humanistische geestelijke begeleiding

Het leven vormgeven is niet altijd eenvoudig. Humanistische geestelijke begeleiders helpen - met gesprekken, advies en ondersteuning - om evenwicht te vinden als het even moeilijk gaat.

Humanistisch geestelijk verzorgers werken bij defensie, justitie, in de zorg of zijn vrijgevestigd. Vrijgevestigde geestelijk verzorgers kunnen ook helpen vorm te geven aan een humanistische relatievering.

Humanistische Uitvaartbegeleiding

Nabestaanden vinden het moeilijk een toespraak te schrijven of uit te spreken. Een humanistische uitvaartbegeleider helpt u daarbij. Mogelijkheden zijn een gesprek-bij-leven en een gesprek met nabestaanden.

Een humanistische uitvaartbegeleider heeft een speciale opleiding gevolgd en biedt hulp op basis van kennis en ervaring. De begeleider is humanist en heeft oog voor de waardigheid en eigenheid van elk mens en begrip voor de kronkelwegen van het leven.

Er is een speciale website waar u alle informatie vindt:

www.humanistischeuitvaart.nl

0517 417799 HUB Fryslân

0900 33302020 HUB Drenthe

Humanistisch Verbond Sprekers bij uitvaarten

<https://humanistischeuitvaart.nl/sprekers/régio-drenthe-overijssel-en-flevoland/>

Zie ook de [website van de coöperatie voor mensen met een levensvraag](#)

Op humanistischeuitvaart.nl vindt u alle informatie.

Voor Drenthe kunt u bellen met 0900-33302020

en voor Groningen met 0900-9005030.

Een executeur testamentair van het Steunfonds Humanisme?

Wat moet er gebeuren als ik er niet meer ben?

Het is misschien niet plezierig, maar wel goed om er eens bij stil te staan. Want wie regelt uw uitvaart? Wie zorgt ervoor dat de wensen uit uw testament worden uitgevoerd en handelt allerlei praktische zaken af?

Als er in uw omgeving niet direct iemand is om dit voor u te regelen, kunt u het Steunfonds Humanisme als executeur inschakelen. De medewerkers regelen uw zaken met respect, zorg en oog voor detail.

Leden bezoeken leden Fryslân

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in:

Postcode gebied 8441-9091

Jac.Konig@kpnmail.nl of [0653172732](tel:0653172732)

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 –

9296 sakevanderkloet@gmail.com of

[0650634629](tel:0650634629) [Palavergroep opstarten:](#)

secretariaat@hvfryslan.nl

Stichting Abraham Vellinga

Piet Postma secr. Dubbelstraat 1-4

8561 BC Balk piet@pjpostma.nl

0514 581879

Bijlenga Stichting

Marjoleine Beers secretariaat@hvfryslan.nl

REGIO NOORD

Humanistische contacten

voor een landelijk overzicht van humanistische organisaties: zie www.human.nl

Humanistisch Vormingsonderwijs HVO

HVO Primair- Org. voor docenten HVO en Levensbeschouwing in het openbaar basisonderwijs. **Eltjo Dijk** regiobegeleider Fryslân e.dijk@hvo.nl www.hvoprimair.nl
Mathilde Nomden regiobegeleider Groningen/Drenthe m.nomden@hvo.nl

Filosofiewerkgroep Fryslân

Ron Muijzer, Raard, 06 337 81 823
ronmuijzer@yahoo.com

Humanistisch geestelijk raadslieden

Carla Bellers, carla.bellers@mcl.nl
MCL Leeuwarden

Myriam van der Vorst, 0513 685 739
Tjongerschans Ziekenhuis Heerenveen

Marcelle Mulder, 06 308 12 853
Zorgorg. Patyna, Sneek
marcelle.mulder@patyna.nl

Agaath Heijboer, 050 3613884 of 3612030
a.a.heijboer@umcg.nl UMCGroningen

Reinder Bouwhuis, werkdagen maandag, dinsdag, woensdag (op de oneven weken)
06-82305926 reinder.bouwhuis@nncz.nl

Else van der Hoek Martini Ziekenhuis GR
050 524 5112

Sichtpunt.frl geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie

gvthuis.nl Groningen en Drenthe

geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie.

Luisterend oor HV Drenthe

Ton Koster,

Jan van Koert 06 534 071 81

Anne Prins . 06 170 511 33:

Humanistische GV bij Justitie

Dr. S van Mesdagkliniek, Groningen

Jeannette van der Meijde, 050 5221221

Reinder Bouwhuis, PI Veenhuizen,

r.bouwhuis@dji.minjus.nl

06 5273 8062

locatie Esserheem 08807 37123

locatie Norgerhaven 08807 36885/36882

Maud van Hattum, PI Marwei, Leeuwarden

088 0742 633

GGZ Friesland, locatie Franeker

Wietske Cuperus, geestelijk verzorger

aanwezig: di, do, vrij 06 83 263 099

wietske.cuperus@ggzfriesland.nl

Vrij gevestigde Humanistische Raadslieden

Mirabelle A. Schaub-de Jong

050-5252253 / 0620732179

Eva Boer 06 54 74 31 38

info@ditisdespirit.nl

Humanistische GV bij Defensie

Johan Willem Frisokazerne, Assen

Wiebe Arts, 06-12967358

Noord HUMANITAS

Humanitas Eemsdelta

eemsdelta@humanitas.nl
06-47085208

Humanitas Groningen

Akerkhof zz 22, 9711 JB Groningen
mip.groningen@humanitas.nl

Humanitas Het Hogeland

afdeling.hoogeland@humanitas.nl
06-51325810

Humanitas Kanaalstreek & Westerwolde

kanaalstreek-westerwolde@humanitas.nl
06-30544218

Humanitas Midden-Groningen

midden-groningen@humanitas.nl
0598-383048

Humanitas Oldambt

oldambt@humanitas.nl
06-83185347

Humanitas Veendam & Pekela

veendam@humanitas.nl
06-13874104

Humanitas Westerkwartier

westerkwartier@humanitas.nl
06-26569680

Humanitas De Friese Meren

defriesemeren@humanitas.nl
06-24173306

Humanitas De Stellingwerven

destellingwerven@humanitas.nl

Humanitas Heerenveen

heerenveen@humanitas.nl
06-12702911

Humanitas Leeuwarden

leeuwarden@humanitas.nl
058-2666608

Humanitas Noordoost Friesland

no.friesland@humanitas.nl
06-57645319

Humanitas Noordwest-Friesland

nw-friesland@humanitas.nl
06-10595106

Humanitas Smallingerland – Opsterland

smallingerland-opsterland@humanitas.nl
06-15437098

Humanitas Zuidwest Friesland

zw-friesland@humanitas.nl

Humanitas Aa en Hunze

aaenhunze@humanitas.nl
06-18433136

Humanitas Assen

assen@humanitas.nl
0592 311 121

Humanitas Coevorden

coevorden@humanitas.nl

Humanitas Emmen & Borger Odoorn

emmen@humanitas.nl
0591-514205

Humanitas Midden-Drenthe

Midden-drenthe@humanitas.nl
06-29374355

Humanitas Noordenveld

noordenveld@humanitas.nl
06-51392987

Humanitas Tynaarlo

tynaarlo@humanitas.nl
06-55816771

Humanitas Zuid-Drenthe

zuid-drenthe@humanitas.nl
0528-277992

Humanitas Zuidwest Drenthe

zuidwest-drenthe@humanitas.nl

BESTUREN

Afdelings

FRYSLÂN

Jan Wijbenga, voorzitter@hvfryslan.nl

Marjoleine Beers, secretaris en ledenadministratie

secretariaat@hvfryslan.nl, 06 5311 2732

Bart van't Veer, penningmeester@hvfryslan.nl

Lieuwe Koldijk, vrijwilligersbeleid, coördinator activiteiten

Tineke Mollema, communicatie@hvfryslan.nl

DRENTHE

Melanie Willekens-Taal, voorzitter,

06-55 10 83 76, melanie.taal@gmail.com

Marlon Busstra, communicatie, secretaris

drenthe@regio.humanistischverbond.nl 06 1320 0785

stimulans@planet.nl

Henk van der Zijden, vice-voorzitter/penningmeester

0592 20 33 12 / 06 23 60 91 01

drenthe@regio.humanistischverbond.nl

Ralph du Long, algemeen bestuurslid,

06-52 31 40 91, r.dulong@icloud.com

GRONINGEN en Ommelanden

Marijke van de Hel, voorzitter

marijkevandehel@gmail.com

Ieke Verveld, secretaris

secre.hvgron@gmail.com 06 10264135

Willem Waard, penningmeester

penningm.hvgron@gmail.com

Welmer Boiten welmerboiten@gmail.com

Didi de Jong, lid, jongdidide@gmail.com

JONGE HUMANISTEN

Gerrya Tonkes, Rob Schilder, Chery;l Arends

info@jongehumanistengroningen.nl

HUMANISTISCH CAFÉ

Ivo Hengt, Welmer Boiten, Paul Burrie

info@humanistischcafegroningen.nl

3	Agenda
5	Cursussen NOORD
12	In hoeverre is meningsuiting vrij?
14	Filosofische wandelingen FRL
15	Toeval
17	Filosofiecafé Fryslân
21	Lekker Ite FRL
22	(on)zin van spiritualiteit
26	Filosofie voor een BP
30	Leden bezoeken leden
31	DR Klimaatrechtvaardigheid
32	DR Over gender en geslacht
34	Ecohumanisme
35	Actieve leden Drenthe
36	Creatief schrijven
38	Socratisch gesprek
39	Hoogeveen
40	DR Moreel beraad AI
42	DR Activiteitencommissie
	HV Café
43	Wandelingen Drenthe
44	Eten met gespreksstof DR
45	GR Van het bestuur
46	Gezond brein
47	Eten met gespreksstof GR
48	Herfstviering
49	Humanistisch Café GR
50	AI voor humanisten GR
52	Wandelen in Groningen
53	Jonge humanisten
54	Koffieochtenden
55	Zindag
56	Adressen

INHOUD